

LÄHIHOITAJAN KOTITALOUDENHOIDON NÄYTTÖKÄYTÄNNÖT

Pirkko Palo- Pekkarinen

**Kehittämishankeraportti
Maaliskuu 2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Palo-Pekkarinen, Pirkko	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 48	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Lähihoitajan kotitaloudenhoidon näyttökäytännöt		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Weissmann, Kirsti		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Kehittämishankkeen tavoitteena oli kartoittaa, miten lähihoitajakoulutuksen kotitaloudenhoidon näytöt toteutetaan oppilaitoksissa. Työssä käsiteltiin Savon ammatti- ja aikuisopiston, Pieksämäen sisälähetysseuran Oppilaitoksen sekä Pohjois-Karjalan Ammattiopiston ja Pohjois-Karjalan Aikuisopiston Joensuun yksiköiden toimintatapoja. Työn pääpaino oli kotitaloudenhoidon tehtävän sisällössä, näyttöympäristössä sekä näytön arvioinnissa. Kehittämishankkeen materiaali koostui näyttökäytäntöihin liittyvästä tiedosta, jota kerättiin kyselylomakkeella, puhelimella ja sähköpostilla sekä opiskelijoilta että kouluttajilta. Työn tulokset osoittivat, että kotitaloudenhoidon näyttöjä lähihoitajilla toteutettiin eri tavoilla eri oppilaitoksissa. Savon ammatti- ja aikuisopistossa näyttötutkintoihin perustuvassa koulutusohjelmassa annettiin kotitaloudenhoidosta erillinen ns. osanäyttö. Pieksämäen sisälähetysseuran Oppilaitoksessa ja Pohjois-Karjalan Ammattiopistossa ja Pohjois-Karjalan Aikuisopistossa Joensuun yksikössä kotitaloudenhoidon ammatillinen osaaminen osoitettiin osana suurempaa hoidon ja huolenpidon opintokokonaisuutta. Ammattiosaamisen näyttöjen kehittäminen oli parhaillaan käynnissä ja kehittämistyö oli hyvin eri vaiheissa eri oppilaitoksissa. Kartoittamisen perusteella voitiin todeta, että kotitaloudenhoidon opintokokonaisuuksien toteuttamistapoja tulisi yhtenäistää. Näin saataisiin tasalaatuisempaa opetusta ja työelämälähtöinen ajattelu toteutuisi laadukkaammin.		
Avainsanat (asiasanat) Aikuisten näyttötutkinnot, lähihoitaja, ammattiosaamisen näytöt, hoidon ja huolenpidon opintokokonaisuus		
Muut tiedot		

Author(s) Palo-Pekkarinen, Pirkko	Type of Publication Development project report	
	Pages 48	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Practices in the Demonstrations of Vocational Competence on the Line of Home Economics in Practical Nurse Education		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) Weissmann, Kirsti		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The aim of this development project was to study how the demonstrations of vocational competence on the line of home economics were implemented in practical nurse education. The project dealt with the practices used in the following institutes: Savo Consortium for Education (<i>Savon ammatti- ja aikuisopisto</i>), Pieksämäki College of the Home Mission Society of the Church of Finland (<i>Pieksämäen sisälähetysseuran oppilaitos</i>) and North Karelia Vocational Institute as well as North Karelia Institute of Adult Education in Joensuu (<i>Pohjois-Karjalan Ammattiopisto, Joensuu; Pohjois-Karjalan Aikuisopisto, Joensuu</i>). This study emphasises particularly the contents of the given household task, the demonstration environment as well as the evaluations.</p> <p>The material of this development project consisted of practices used in demonstrations of vocational competence. The information was collected from both students and instructors by means of an inquiry form, phone and e-mail.</p> <p>The results of the study indicated that there were variations on how to implement the demonstrations of vocational competence on the line of home economics in practical nurse education. At Savo Consortium for Education, the students in the competence-based programme gave a separate demonstration in home economics. At the institutes in Pieksämäki and Joensuu, the vocational competence in home economics was demonstrated as a part of nursing and care programme. At the time all these institutes were developing the demonstrations of vocational competence and the development work was at different stages.</p> <p>This study showed that there was a need for standardization of how to carry out the home economics programmes. Thus the institutes would be able to provide teaching of uniform quality and the work-based thinking would be implemented creditably.</p>		
Keywords competence-based qualifications in adult education, practical nurse, demonstrations of vocational competence, nursing and care programme		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 NÄYTÖT OSANA TUTKINTOA	6
2.1 Suomalainen näyttötutkintojärjestelmä	6
2.2 Mitä näytöt ovat?.....	7
2.3 Opetussuunnitelman perusteiden mukainen koulutus ja näyttötutkinnot.....	8
2.4 Näytön sisältö ja näyttötehtävät	11
2.5 Näyttöympäristö.....	12
2.6 Näytön arviointi	13
3 LÄHIHOITAJAN TUTKINTOON VALMISTAVA KOULUTUS	16
3.1 Valmistava koulutus	16
3.2 Lähihoitajan työ ja ammattitaito	17
4 KOTITALOUDENHOITO OSANA TUTKINTOA	18
4.1 Huolenpitotyön tavoitteet	18
4.2 Huolenpitotyön sisältö.....	19
5 KOTITALOUDENHOIDON OPETUKSEN TOTEUTTAMISTAPOJA	20
5.1 Savon ammatti- ja aikuisopisto	20
5.1.1 Aikuisten näyttötutkinnot Iisalmen yksikössä	20
5.1.2 Kotitaloudenhoidonnäyttö opiskelijoiden mielestä Iisalmen yksikössä.....	25
5.1.3 Ammattiosaamisen näytöt Iisalmen yksikössä	27
5.1.4 Ammattiosaamisen näytöt Kuopion yksikössä	31
5.2 Sisälähetysseuran Oppilaitos Pieksämäellä	32
5.2.1 Aikuisten näyttötutkinnot Pieksämäellä	32
5.2.2 Ammattiosaamisen näytöt Pieksämäellä	37
5.3 Pohjois- Karjalan Ammattiopiston ja Pohjois-Karjalan Aikuisopiston Joensuun yksikkö	37
5.3.1 Aikuisten näyttötutkinnot Joensuussa	38
5.3.2 Ammattiosaamisen näytöt Joensuussa	41
6 KOTITALOUDENHOIDON NÄYTTÖKÄYTÄNNÖT	41
6.1 Aikuisten näyttötutkinnot	41
6.2 Ammattiosaamisen näytöt	43
6.3. Hyvä toimintamalli.....	44
7 POHDINTAA	44
LÄHTEET	46
LIITE	47
Liite 1. Haastattelukysymykset.....	47

1 JOHDANTO

Kehittämishankkeeni idea syntyi keväällä 2006, kun suoritin opetusharjoittelua Savon ammatti- ja aikuisopistossa. Opetin sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon, lähihoitajan valmistavassa koulutusohjelmassa. Opettamani opintokokonaisuus oli hoito ja huolenpito. Hoidon ja huolenpidon opinnot ovat tutkinnon yhteisiä ammatillisia opintoja. Tässä koulutusohjelmassa kotitalouden hoidosta opiskelijat antavat näytön, joka on osana suurempaa näyttöä eli hoidon- ja huolenpidonnäyttöä. Tällä hetkellä kotitaloudenhoidon näyttö annetaan kouluympäristössä. Tämä sai minut kiinnostumaan siitä, miten kotitaloudenhoidon näyttöä Suomessa toteutetaan. Kehittämishankkeen tavoitteena on perehtyä kotitaloudenhoidon näytön toteuttamistapoihin.

Halusin työssäni kartoittaa, miten ja millaisessa ympäristössä kotitaloudenhoidon näyttöjä Suomessa toteutetaan. Näiden lisäksi minua kiinnosti, miten arviointi näytöissä on järjestetty. Opetusharjoittelupaikassani ongelmaksi nousi se, että kotitaloudenhoidonnäyttö toteutetaan koulussa eikä aidossa työympäristössä.

Kehittämishankkeeni sisältää tietoa opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti koulutuksesta sekä näyttötutkinnoista. Kehittämishankkeeni kertoo, miten näyttötehtävät tulisi tehdä, millainen on luotettava näyttöympäristö sekä mikä on arvioinnin merkitys ja luotettavuus näytöissä. Kyselyn avulla selvitin, miten kotitaloudenhoidon näyttöä toteutetaan Savon ammatti- ja aikuisopistossa Iisalmessa. Tein haastattelun 13 opiskelijalle ja sen avulla selvitin näyttötehtävän sisältöä sekä arviointia. Lisäksi arvioin Pieksämäen sisälähetysseuran Oppilaitoksen toimintamallia sekä Pohjois-Karjalan Ammattiopiston ja Pohjois-Karjalan Aikuisopiston toimintatapa Joensuussa.

Näytöt ovat kaikissa koulutuksissa yksi arvioinnin menetelmä. Näytöillä pyritään lisäämään opiskelijan ammatti-identiteettiä sekä oppimaan kädentaitoja hyödyntäen ne tavoitteet, jotka ammattitaitovaatimukset edellyttää.

2 NÄYTÖT OSANA TUTKINTOA

2.1 Suomalainen näyttötutkintojärjestelmä

Vuonna 1994 säädetyllä ammattitutkintolailla on perustettu Suomen näyttötutkintojärjestelmä. Opetusministeriö asetti ammatillisen aikuiskoulutusryhmän, jossa oli edustettuna työelämän ja opetusalan osapuolet. Tässä ryhmässä valmisteltiin ammattitutkintolaki. Näyttöihin liittyvää kokeilutoimintaa oli eri aloilla 1990-luvun alkuvuosina. Kokeilua organisoivat Opetushallitus. (Salo 2004,36.)

Ammatillisen aikuiskoulutuksen epätasainen laatu, työelämän kohtaamattomuus sekä puutteelliset yhteydet työelämään olivat näyttötutkintojärjestelmän kehittämisen sekä käyttöönoton taustalla. Muita tärkeitä asioita näyttötutkintojärjestelmää kehitettäessä olivat aikuisväestön heikot mahdollisuudet saada työkokemuksen kautta syntynyttä ammattipätevyyttä tunnustetuksi virallisissa tutkinnoissa sekä opetussuunnitelman ohjauksen soveltumattomuus ammatilliseen aikuiskoulutukseen. (Salo 2004, 36.)

Mielestäni ammattitutkintolaki on selkiyttänyt voimakkaasti ammatillisen koulutuksen kenttää. Näin saatiin näyttötutkintojärjestelmän myötä selkeämpiä raameja konkreettiseen toimintaan. Epätasaista laatua on ollut aikuiskoulutuksen, mutta myös koko ammatillisen koulutuksen kentällä.

Näyttötutkintojärjestelmä perustettiin kolmen peruspilarin varaan. Ne olivat ammattitaidon osoittaminen näytöillä, työelämän ja opetusalan tiivis yhteistyö sekä riippumattomuus ammattitaidon hankkimistavasta. Siten tutkintotoimikunnat aloittivat näyttötutkintojen kehittämisen. Samalla työelämän ja sen asiantuntijoiden osallistuminen päätöksen tekoon mahdollistui. Näin erilaisilla aikuisopinnoilla, työkokemuksella tai muulla kokemuksella hankittu osaaminen voidaan tunnustaa näyttötutkinnoilla. Antamalla näytöt vaadittavasta ammattitaidosta läpäistään näyttötutkinto. (Salo 2004, 36–37.)

Vuosina 1999–2000 Opetushallituksen tekemän näyttöjärjestelmän kokonaisarvioinnin tuloksina löytyi valmistavan koulutuksen sekä näyttötutkintojen

heikko kohtaaminen. Samalla arvioinnissa selvisi, että moniin tutkintoihin oli vähän osallistujia ja tutkintotilaisuuksien järjestämisessä oli puutteita ja kirjavuutta. Työelämässä ja työmarkkinoilla näyttötutkinnot tunnettiin heikosti. Samassa yhteydessä kritisoitiin ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomien tutkintojen liiallista sitomista valmistavaan koulutukseen. Huomiota arvioinnissa sai aikuiskoulutuksen kehittynyt työelämälähtöisyys. (Salo 2004, 37.)

Kritiikkiä suomalainen näyttötutkintojärjestelmä on saanut siitä, että siltä puuttuu riittävä työelämälähtöisyys ja näyttötutkintojen laatu on vaihtelevaa. Laki 630/98 ammatillisesta koulutuksesta ja laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/98 velvoittavat, että koulutus on yhteydessä työelämään. Työelämä on mukana jo silloin, kun valmistellaan ja suunnitellaan tutkinnon perusteita. Suomessa työelämä on mukana Opetushallituksen asettamissa kolmikantaisissa tutkintotoimikunnissa. Nämä tutkintotoimikunnat valvovat näyttötutkintojen suunnittelua, järjestämistä, arviointia sekä laadunvarmistusta. (Salo 2004, 38.)

Työelämä ja oppilaitos eivät kohtaa toisiaan riittävän hyvin. Syynä tähän kohtaamattomuuteen näen useimmiten resurssit. Resursseja puuttuu sekä ohjaavilta opettajilta että tunneista. Oppilaitos on melko ahtaalla resurssien suhteen käytännössä. Vaikka Opetushallitus ohjailee oppilaitosten toimintaa ja hyvät käytännöt ovat puheen tasolla olemassa olevia, niin käytännössä oppilaitokset painivat ongelmiansa kanssa yksin. Haasteita näyttötutkintojärjestelmän toimivuuden kehittämiseksi löytyy.

2.2 Mitä näytöt ovat?

Opetussuunnitelmaan perustuvassa koulutuksessa näytöt tarkoittavat työelämän ja koulutuksen järjestäjän yhdessä toteuttamia ja arvioimia työtilanteita tai - prosesseja. Näytöt mahdollistavat opiskelijan osoittamaan käytännön töissä, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ammatillisten opintojen tavoitteissa määritellyn keskeisen osaamisen. Näytöt ovat osa opiskelijan arviointia. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön 2006, 6.)

Näyttötutkinnot suoritetaan tavallisesti koulutuksessa, joka valmistaa tutkintojen suorittamiseen. Näyttötutkinto on erityisesti aikuisille suunniteltu joustava tutkinnon suorittamistapa. Tiedot, taidot ja kokemus osoitetaan virallisesti hyväksytyissä tutkinnoissa, jotka muodostuvat ammattitaidon näytöistä. (Aikuiskoulutusopas 2006, 2.)

Näyttötutkinto soveltuu mielestäni hyvin aikuisille. Aikuiskoulutuskeskukset ovat täynnä työssä käyviä aikuisia, jotka haluavat hakea tukea omaan työhönsä oppimalla uutta tai päivittämällä tietojaan joko omalta alaltaan tai vaihtamalla alaa kokonaan. Tämä mahdollistuu, kun meillä on olemassa näyttötutkinnot.

Ammatillisen peruskoulutuksen tutkintoihin tullaan liittämään näyttöön perustuva osoitus siitä, miten opintojen tavoitteet on saavutettu. Näyttöjärjestelmän nimi on ammattiosaamisen näyttö. Näyttöjen tavoitteena on varmistaa ammatillisen koulutuksen laatu ja parantaa sitä. Samalla koulutus vastaa yhä enemmän työelämän tarpeita. (Laine, Ruishalme, Salervo, Siven & Välimäki 2005, 13–14.)

Työelämän tarpeiden huomioon ottaminen on yhä yleisempää ammatillisissa koulutuksissa. Työssäoppimisen jaksot ovat pidentyneet, yhteistyö oppilaitoksen ja työelämän kanssa on lähentynyt ja oppilaitoksissa tehdään lujasti töitä, jotta opetus ja työelämä kohtaavat toisensa. Ammattiosaamisen näyttöjen tullessa jokapäiväiseksi toiminnoksi oppilaitoksiin, saadaan koko ammatillaisen opetuksen kirjosta yhä enemmän työelämää palveleva järjestelmä.

2.3 Opetussuunnitelman perusteiden mukainen koulutus ja näyttötutkinnot

Ammatillisen perustutkinnon suorittamiseen on Suomessa kaksi mahdollisuutta. Ne ovat opetussuunnitelman perusteiden mukainen koulutus tai näyttötutkinnot. Molemmat suoritustavat antavat työelämään samanlaiset valmiudet. Ammatillisten opintokokonaisuuksien sekä niitä vastaavien tutkinnon osien tavoitteet ovat samat. Tästä johtuen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon pe-

rusteet on yksi asiakirja. Näillä kahdella koulutuksella on paljon yhteistä. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön 2006, 10.)

Opetussuunnitelman perusteiden mukaista koulutusta sekä tutkinnon suorittamista säätelevät laki ja asetus ammatillisesta koulutuksesta. Valmistavaa koulutusta ja näyttötutkintojen suorittamista säätelee laki ja asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Opetussuunnitelman perusteiden mukaisessa koulutuksessa sekä opetus että ammattiosaamisen näytöt perustuvat opetussuunnitelman perusteisiin. Valmistava koulutus ja näyttötutkintojen suorittaminen puolestaan perustuvat näyttötutkinnon perusteisiin. Opetussuunnitelman perusteiden mukaisessa koulutuksessa tutkinto on nimeltään **ammatillinen perustutkinto**. Näyttötutkinnoissa tutkinnon nimike voi olla **ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto**. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön 2006, 11.)

Näyttötutkinnoissa tutkinnon suorittaminen ei edellytä valmistavaan koulutukseen osallistumista, kun puolestaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisessa koulutuksessa tutkinto suoritetaan osallistumalla koulutukseen, työssäoppimalla ja antamalla ammattiosaamisen näytöt ammattitaidosta. Opetussuunnitelman perusteiden mukaisessa koulutuksessa ammattiosaamisen näytöt ovat osa koulutusta sekä opiskelijan arviointia ja ne sijoittuvat koko koulutuksen ajalle. Tässä koulutuksessa opiskelija voi saada tunnustetuksi aikaisemmin hankitun osaamisen tai opinnot. Koulutuksen toteuttamisesta vastaa koulutuksen järjestäjä. Näyttötutkinnoissa koulutuksen järjestäjä päättää valmistavan koulutuksen sisällöistä sekä järjestämisestä tutkintojen perusteiden mukaisesti. Näyttötutkinnoissa koulutuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opiskelijan henkilökohtaistumisesta. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön 2006, 11.)

Näyttötutkinnoissa on **tutkintotoimikunta**, jonka Opetushallitus asettaa enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tutkintotoimikunnassa on alan asiantuntijoita, enintään yhdeksän. Tutkintotoimikunnassa tulee olla yhtä monta työnantajan ja työntekijän edustajaa. Tutkintotoimikunta vastaa näyttötutkintojen järjestämisestä sekä valvonnasta. Toimikunnalle kuuluu näyttötutkintotoiminnan ohjaaminen sekä johtaminen. Toimikunnan tehtävänä on antaa tutkintotodis-

tukset, seurata näyttötutkintojärjestelmän toimivuutta sekä kehittämistä. Lisäksi toimikunnan tehtävänä on sopia tutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien kanssa. Opetussuunnitelman perusteiden mukaisessa koulutuksessa toimii **toimielin**, jonka koulutuksen järjestäjä asettaa enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Toimielimessä on edustettuina koulutuksen järjestäjä, opettajat, opiskelijat, alojen työ- ja elinkeinoelämä. Toimielin hyväksyy koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman osana olevat ammattiosaamisen näyttöihin liittyvät toteuttamiset ja arvioinnit. Lisäksi toimielin valvoo näyttötoimintaa, päättää ammattiosaamisen näyttöjen arvioijista sekä käsittelee mahdolliset opiskelijan arviointiin liittyvät oikaisuvaatimukset. Toimielimen puheenjohtaja allekirjoittaa tutkintotodistuksen osana olevan näyttötodistuksen. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön 2006, 12.)

Opetussuunnitelman perusteiden mukaisessa koulutuksessa arviointi koostuu ammattiosaamisen näytöistä sekä muusta arvioinnista. Koulutuksessa arviointi on tavoitelähtöistä sekä kriteeriperusteista. Kaikki arviointiin liittyvät kriteerit on määritelty opetussuunnitelman perusteissa. Arvioinnin toteuttamiseen liittyvä suunnitelma löytyy opetussuunnitelmasta. Näyttötutkinnoissa arviointi tehdään näytön perustella. Arviointiasteikkona ammatillisissa perustutkinnoissa käytetään 1-5 arviointiasteikkoa. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa käytetään hyväksytty/ hylätty arviointiasteikkoa. Valmistavassa koulutuksessa arviointi toteutetaan ammatillisen koulutuksen säädösten pohjalta. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön 2006, 12.)

Opetussuunnitelman perusteiden mukaisessa koulutuksessa toimielin määrää arvioijat näyttöön. Ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnista päättävät opettajat sekä työelämän edustajat yhdessä. Arvioijilla tulee olla riittävä ammattitaito ja arvioinnin tulee perustua opiskelijan itsearviointiin sekä arviointikeskusteluun. Näyttötutkinnoissa tutkintotoimikunta hyväksyy arvioijat. Heillä tulee olla hyvä ammattitaito tutkinnon alalta, sekä vähintään yhden tulee olla näyttötutkintomestari. Tutkinnon suorittajalla tulee olla mahdollisuus perustella tekemänsä ratkaistut sekä työsuorituksensa. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön 2006, 13.)

Nämä kaksi koulutusta ovat erilailla rakennettu. Kentällä termit menevät sekaisin ja se tuottaa omalla laillaan hankaluuksia ymmärtää, mistä milloinkin on kysymys. Mielestäni näihin pitäisi saada tiettyä yhdenmukaisuutta. Varsinkin työelämässä tulee olla ammattitaitoisia ihmisiä, jotka ovat perehtyneet asiaan.

2.4 Näytön sisältö ja näyttötehtävät

Näyttöjen on annettava tasavertainen ammattitaidon osoittamismahdollisuus aikuiskoulutuksessa ja työelämässä pätevyytensä hankkineille ihmisille. Ratkaisevaa näytöissä on se, mitä mahdollisuuksia näyttöympäristö ja –tehtävät tarjoavat näytön antajalle opittujen taitojen esille tuomiseen. Näytön antajalla tulee antaa mahdollisuus toimia aidossa, mutta samalla muuttuvassa tilanteessa. Näin näytön antaja voi tuoda esille tiedollisen ja taidollisen osaamisensa. (Turpeinen 1998, 47–48.)

Ammattiosaamisen näyttö on työelämän ja oppilaitoksen yhdessä suunnittelema, toteuttama ja arvioima työtilanne tai prosessi. Käytännön työtehtävillä opiskelija osoittaa, miten hän on saavuttanut opintojensa tavoitteet sekä työelämän edellyttämän ammattitaidon. Ammattiosaamisen näyttö annetaan suunnitelmien mukaan kaikista ammatillisten opintojen opintokokonaisuuksista. (Laine, Ruishalme, Salervo, Siven & Välimäki 2005,14.)

Kun oppilaitos ja työelämä tekevät yhteistyötä näytön suunnittelussa, saadaan näytöstä mahdollisimman hyvin tavoitteita kattava kokonaisuus. Samalla näyttöjen laatua suhteessa opetettaviin tavoitteisiin pystytään tarkistamaan.

Ammattitaito osoitetaan käytännön tehtävissä, joita voidaan tarvittaessa täydentää suullisesti, kirjallisesti tai muilla tavoilla. Näyttö sisältää normaaliin työpäivään kuuluvia tehtäviä erilaisissa työympäristöissä, joissa voi esitellä monipuolisesti osaamistaan. Näyttötilanteessa voi työskennellä toisen parina tai tiimin jäsenenä. (Aikuiskoulutusopas 2006, 3.)

Ammattiosaamisen näytöissä opiskelija osoittaa käytännön työtehtäviä tekemällä, miten erinomaisesti opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisen, työelämän edellyttämän ammattitaidon.

(Kansallinen ammattiosaamisen näyttöaineisto 2005, 1.)

Ohjaamisen merkitys näyttöjen myötä on mielestäni korostunut huomattavasti. Opettajalla tulee olla tieto alansa työelämän vaatimuksista samalla, kun hän ohjaa opiskelijaa. Silloin kun näyttö annetaan käytännön työtehtävien kautta, opiskelijan oppimisesta sekä ammattitaitovaatimuksien täyttymisestä saadaan kokonaiskuva.

2.5 Näyttöympäristö

Näyttöympäristön tulee olla mahdollisimman realistinen ja autenttinen. Perustutkintojen näytöt järjestetään pääsääntöisesti oppilaitoksessa, ammatti – ja erikoistutkintojen näytöt yleensä työpaikoilla. (Aikuiskoulutusopas 2006, 3.)

Työelämän edustajat ovat yhdessä suunnittelemassa ammattiosaamisen näyttöjä. Näytöt järjestetään mahdollisuuksien mukaan työssäoppimisen yhteydessä. Näyttöjä voidaan toteuttaa myös muilla työpaikoilla tai oppilaitoksen työtiloissa. (Kansallinen ammattiosaamisen näyttöaineisto 2005, 1.)

Paras mahdollinen toteutuspaikka näytöille on mielestäni luonnollinen ympäristö eli työelämän ympäristö. Kuitenkin kentällä on hyvin erilaisia käytäntöjä, johtuen useimmiten resurssipulasta. Opettajille ei ole resursoitu riittävästi tunteja, jotta näyttö saataisiin toteutettua työelämässä. Tai ei ole riittävästi työpaikkoja, jotka olisivat valmiita yhteistyöhön.

Ympäristö, joka valitaan näytön suorittamiseen vaikuttaa merkittävästi siihen, mistä kontekstista näytön antaja voi tuoda ammattitaitoaan esille. Näyttöympäristö on puhuttanut tutkintotoimikuntia. Useissa kannanotoissa korostetaan, että näyttöympäristöjen tulisi olla tasalaatuisia ja valtakunnallisesti yhdenmu-
kaisia. (Turpeinen 1998, 41–42.)

2.6 Näytön arviointi

Näytön arvioinnin tarkoitus on kehittää opiskelijan itsearviointitaitoja, vahvistaa opiskelijan minäkuvaa sekä tukea hänen kasvuaan ammatti-ihmiseksi. Siksi näytön arvioinnin luotettavuus on tärkeää.

Ammattitaidon arviointi edellyttää järjestelmällistä aineiston keräämistä ja päätöksentekoa, sekä samalla dokumentointia siitä, millaiset ammatilliset ja työtoimintaan tarvittavat taidot tutkinnon suorittaja omaa suhteessa perusteissa määriteltäviin ammattitaitovaatimuksiin sekä kriteereihin. (Aikuiskoulutusopas 2006,4.)

Arvioinnissa tulisi käyttää monipuolisia menetelmiä. Menetelmien tulisi olla nimenomaan laadullisia arviointimenetelmiä. Näistä esimerkkejä ovat havainnointi, haastattelu, kysely, sekä itse- ja ryhmäarviointimenetelmät. Painopiste arvioinnissa tulee olla työssä ja tekemisessä. Taito tai osaaminen on arvioitava suoraan vastaavasta työtoiminnasta. (Aikuiskoulutusopas 2006, 4-5.)

Jotta näytön arviointi olisi mahdollisimman luotettavaa, on kunkin arvioijan tiedettävä etukäteen, mitä näyttötilanteessa arvioidaan. Tällöin varsinaisessa näyttötilanteessa kiinnitetään huomio arvioinnin kannalta tärkeisiin tilanteisiin. Arvioija kerää työntekoa seuraamalla tietoa opiskelijan osaamisesta sekä havainnoi sovittuja arvioinnin kohteita. Arviointi kuuluu olennaisena osana kaikkeen oppimiseen. Valittaessa arviointimenetelmiä kannattaa pohtia, miten ne parhaiten arvioivat asetettuja tavoitteita sekä opiskelijan oppimista ja osaamista. (Kuntoutussäätiö/ Arviointi 2006, 1-3.)

Suomessa ammattitaidon arvioinnissa voi erottaa kolme erilaista suuntausta. Näiden suuntausten taustalla on näkemys tiedon olemuksesta sekä ammattitaidon oppimisesta. Ensimmäinen arvioinnissa löydettävä suuntaus hakee vastauksia siihen, **mitä ja kuinka paljon** opiskelija tietää. Tässä kategoriassa lähtökohtana on objektiivinen ns. ositettu käsitys ammattitaidosta. Tämän suuntauksen mukaan arviointi on määrällistä, helppoa ja mekaanista. Tässä painottuu

lopputuotos: työsuoritukset ja yksittäiset faktatiedot. Tämä suuntaus pohjautuu behavioristista oppimiskäsitykseen. (Turpeinen 1998, 39.)

Toisessa suuntauksessa arvioinnilla haetaan vastauksia kysymyksiin, **miten opiskelija tietää ja miten hän prosessoi** tietämistään ja kokemistaan toiminnasta. Tämän suuntauksen taustalla on humanistis-kognitiivinen ja/ tai kokemuksellinen oppimisenäkemys. Suuntauksessa arvioinnin polttopiste on nimenomaan yksilössä ja hänen toiminnassaan. Tässä suuntauksessa korostuu yksilön työtoiminnan moniarvoisuus, prosessikeskeisyys sekä autonominen todellisuus. Tässä suuntauksessa ammattitaito on yksilön subjektiivista sekä autonomista todellisuutta. (Turpeinen 1998, 39–40.)

Kolmannessa arvioinnin suuntauksessa haetaan vastauksia kysymyksiin, **miksi ja millaisin perusteluin** opiskelija toimii oppimistilanteessa tai näyttötilanteessa. Tämän suuntauksen taustalla on lähinnä sosiaalis-konstruktivinen oppimiskäsitys. Tässä suuntauksessa lähtökohtana on näytön arviointi aidossa työnteon kontekstissa. Tällöin ammattitaito nähdään sosiaalisesti rakentuneena ja suuntaus korostaa tiedon suhteellisuutta. Ammattitaitoa tässä suuntauksessa arvioidaan erilaisissa aidoissa työtilanteissa. Yksilön pätevyyttä tarkastellaan osana työyhteisön erilaisia, vaihtoehtoisia työkäytäntöjä. Tässä suuntauksessa arvioinnin tulos on asianosaisten jaettu, sanallinen, perusteltu päätös. (Turpeinen 1998, 40.)

Arvioijan tehtävänä on seurata opiskelijan työskentelyä näytössä ja tehdä siitä huomioita. Oppilaitoksessa toteutettaviin näyttöihin työpaikan edustajan ei ole aina mahdollista osallistua, eikä opettaja voi osallistua kaikkiin työpaikalla toteutettaviin näyttöihin. Koulutuksen järjestäjän hyväksymään opetussuunnitelmaan on kirjattu suunnitelma siitä, miten opintokokonaisuuden näyttö tai näyttöt arvioidaan ja mitkä osapuolet näyttöä ohjaavat, seuraavat ja arvioivat. Koulutuksen järjestäjän asettama toimielin hyväksyy näyttöjen arviointisuunnitelman. Koulutuksen järjestäjä ja opettaja huolehtivat siitä, että näytön arviointi toteutetaan toimielimen hyväksymällä tavalla. (Kansallinen ammattiosaamisen näyttöaineisto 2005, 3.)

Arvioinnin tulee olla kattavaa sekä realistista, jolloin opiskelijan kehittyminen on hedelmällisintä. Positiivisen palautteen antaminen antaa opiskelijalle parhaimman motivaation ja kyvyn tehdä työtä jatkossakin.

Näytön jälkeen pidetään arviointikeskustelu, johon tavallisesti osallistuvat opettaja, työelämän edustaja ja opiskelija. Työssäoppimisen ohjauksessa sekä arvioinnissa saatuja kokemuksia käytetään hyödyksi arviointikeskustelussa. Arviointikeskustelu on mahdollista toteuttaa myös sähköisellä keskustelualueella. Olennaisena osana näytön arvioinnissa on opiskelijan itsearviointi. Jokainen arvioija tuo esille arviointikeskustelussa omat perustelunsa arviointiin. Opiskelijan osaamisesta kootaan yhtenäinen näkemys, johon vaikuttavat arvioinnin antaneiden henkilöiden arviointi sekä muiden mahdollisten ihmisten arviointi, esimerkiksi asiakkaiden arviointi. Koulutuksen järjestäjän asettama toimielin on määrännyt arviointitehtävään kyseisen alan ammattiohjaajan sekä työelämän edustajan. Opiskelijan arvioinnissa peilataan opiskelijan osaamista opetussuunnitelman tavoitteisiin nähden. Samalla opiskelijan osaamista peilataan ennakkoon määriteltuihin arviointikriteereihin. (Kansallinen ammattiosaamisen näyttöaineisto 2005, 3.)

Mielestäni arviointitilanne on todella yksilöä kehittävää, kunhan siihen osataan suhtautua oikealla tavalla. Arviointitilanteessa opiskelija saa kattavan arvioinnin omasta työskentelystään sekä siitä, miten hän on päässyt opetussuunnitelman tavoitteisiin. Arviointitilanne on parhaimmillaan, kun näytönantaja ja arvioijat kohtaavat toisensa fyysisesti.

Näytöissä tulee arvioida varsinaisen työprosessin ja työtehtävien hallintaa, johon kuuluvat työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta. Lisäksi arvioinnissa tulee huomioida, miten opiskelija hallitsee työn taustalla olevaa ammatillista tietoa. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota työturvallisuuden osaamiseen. Varsinaisen työsuorituksen aikana arvioija tekee huomioita työn perustana olevasta tietopohjasta. Jos työskentelyssä ei tule selkeästi esille näytönantajan tietoperustan hallitseminen, arvioijan tulee tehdä tarkentavia kysymyksiä. Kysymyksiä arvioija voi tehdä joko varsinaisen työn lomassa tai arviointikeskustelussa. (Kansallinen ammattiosaamisen näyttöaineisto 2005, 3)

3 LÄHIHOITAJAN TUTKINTOON VALMISTAVA KOULUTUS

Lähihoitajan tutkintoon valmistavaa koulutusta järjestetään Suomessa hyvin monilla paikkakunnilla, koska sosiaali- ja terveysalalla on pula työvoimasta. Valmistava koulutus on työvoimapolitiittista koulutusta. Kohderyhmänä valmistavassa koulutuksessa ovat lähihoitajakoulutuksesta kiinnostuneet sekä alalle soveltuvat työttömät tai työttömyysuhan alaiset henkilöt.

3.1 Valmistava koulutus

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja, on toisen asteen tutkinto. Opetussuunnitelma on tehty yhteistyössä työelämäedustajien ja opiskelijoiden kanssa. Valmistavassa koulutuksessa ei ole valtakunnallista opetussuunnitelmaa, vaan oppilaitokset tekevät valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman tutkinnon perusteiden pohjalta. Kun opiskelija suorittaa koko tutkinnon, se antaa jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. (Opetussuunnitelma, Savon ammatti- ja aikuisopisto, 2.)

Tavoitteena valmistavassa koulutuksessa on suorittaa sosiaali- ja terveysalan perustutkinto näytöin ja sen jälkeen työllistyminen alan työpaikkoihin. Oppijalähtöisyys, itseohjautuvuus sekä yhteistoiminnallinen oppiminen ovat korostuneita opiskelussa. Koulutuksen sisältö koostuu lähi- ja etäopiskelusta sekä työssäoppimisesta. Valmistavassa koulutuksessa erityisosaamista haetaan työssäoppimisesta, joten työssäoppimisen jaksot ovat hieman pidennettyjä. (Lähihoitajan perustutkintoon valmistava koulutus, opetussuunnitelman yhteenvedo, 2.)

Tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen määrittää valmistavan koulutuksen laajuuden. Opintojen sisältö rakentuu kahdesta osasta; koulutuksesta ja näytöistä. Valmistavassa koulutuksessa on kolme yhteistä osaa kaikille opiskelijoilla: kasvun tukeminen ja ohjaus, hoito ja huolenpito sekä kuntoutuksen tukeminen. Näiden lisäksi koulutukseen sisältyy valinnainen ammatillinen tutkinnon osa (koulutusohjelma), jonka jokainen opiskelija valitsee koulutuksen

aikana. Kunkin tutkinnon osan jälkeen opiskelija antaa näytön. Tämän näytön avulla aidossa työtilanteessa ja erilaisten tehtäväkokonaisuuksien avulla opiskelija osoittaa vaadittavan ammattitaidon. (Aikuisiällä lähihoitajaksi, 1.)

3.2 Lähihoitajan työ ja ammattitaito

Työssään lähihoitaja toimii eri-ikäisten sekä erilaisten ihmisten parissa. Työhön sisältyy kasvatukseen, sekä hoitoon ja huolenpitoon liittyviä töitä. Lähihoitajat toimivat yleensä kodeissa tai sosiaali- ja terveysalan yksiköissä. Heidän työtään säätelevät sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö, normit ja säädökset sekä ammattietiikka. (Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, 3.)

Lähihoitajien työtä määrittää keskeisesti ajatus elämän ja ihmisarvon kunnioittamisesta, itsemääräämisoikeudesta, oikeudenmukaisuudesta ja tasa-arvosta. Ammattitaitoinen lähihoitaja on empaattinen, rehellinen ja luotettava. Lähihoitaja välittää ihmisistä aidosti. Henkilö, joka työskentelee lähihoitajana arvostaa omaa ammattiaan sekä toisten ammatillista osaamista. Lähihoitajan ammattieettisten ohjeiden mukaan hän on ensisijaisesti vastuussa asiakkaansa tai potilaansa hoidosta ja huolenpidosta sekä näiden kehittämisestä. Lähihoitajan tulee kohdata asiakas tai potilas kokonaisvaltaisena ihmisenä, jolla on joko elämäntilanteensa tai muun syyn takia erinäisen tuen, hoidon tai avun tarvetta. Lähihoitajan tehtävänä on tukea ja vahvistaa potilaansa tai asiakkaansa voimavaroja sekä toimintakykyä. Samanaikaisesti lähihoitajan tulee kunnioittaa asiakkaansa vakaumuksia, arvoja, kokemuksia sekä fyysistä koskemattomuutta. Lisäksi lähihoitajan tulee työssään huomioida asiakkaansa ja potilaansa läheiset ja tukea heidän yhteistoimintaansa. (Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, 3.)

Kiteytettynä lähihoitajan työ on työtä ihmisten kanssa ja heitä varten. Keskeisiä taitoja lähihoitajan ammattitaidossa ovat ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot. Erityisesti lähihoitajalla tulee olla kyky tuntea erilaisten ja samalla eri-ikäisten ihmisten voimavarat sekä toimintakyky. Lähihoitajan tulee työssään huomioida ihmisten erilainen kulttuuri- ja arvomaailma. Lähihoitajalla tulee

olla perusvalmiudet eri-ikäisten sekä taustaltaan erilaisten tai erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kasvun ja kehityksen tukemiseen ja ohjaamiseen. Samalla lähihoitajalla tulee olla perusvalmiudet hoitoon ja huolenpitoon sekä asiakkaan tai potilaan kuntoutumisen tukemiseen. (Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, 3-4.)

Lähihoitaja osaa työssään soveltaa tietoa ihmisen psyykkisestä, fyysisestä, sosiaalisesta ja moraalista kehityksestä. Lähihoitaja hallitsee sosiaali- ja terveysalan toimintajärjestelmän ja osaa ohjata asiakastaan käyttämään sitä. Yrittäjyyden perusteet ovat lähihoitajalla hallinnassa ja hän tuntee suunnitelmallisen asiakastyön. Taloudellisuus sekä laatuajattelu ovat lähihoitajan työssä jokapäiväistä arkea. Lähihoitajalla on tarvittava tieto ihmisen anatomiasta ja fysiologiasta. Työssään lähihoitajan tulee hallita lääkkeenantotavat ja osata tarkkailla lääkkeiden vaikutusta sekä mahdollisia sivuvaikutuksia. Lähihoitajalla tulee olla ensiaputaidot sekä tietämys tartuntatautien torjuntatyön säädöksistä, turvallisuusmääräyksistä sekä työsuojeluohjeista. (Näyttötutkinnot, 221.)

4 KOTITALOUDENHOITO OSANA TUTKINTOA

Kotitaloudenhoito on osa suurempaa kokonaisuutta hoito- ja huolenpito. Tästä kokonaisuudesta kotitaloudenhoidon osuus on 1ov. Kotitaloudenhoidon näytössä tulisi opiskelijan osoittaa ammattiosaaminen pohjautuen valtakunnallisiin arviointikriteereihin.

4.1 Huolenpityön tavoitteet

Opiskelijan tulee hallita eri ryhmien, kuten nuorten, lasten, aikuisten tai vanhusien huolenpityöt. Huolenpityöt ovat osa asiakkaan arkipäivää. Huolenpityötä on silloin, kun asiakas asuu itsenäisesti, tai silloin kun asiakas on jäsenenä avo- ja laitoshuollossa. Opiskelijan tulee osata tukea asiakkaansa elämänhallintaa. Samalla opiskelijan tulee osata tukea asiakastaan omatoimiseen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä kulttuuristen tarpeiden tyydyttämiseen. Opintojen suorittamisen jälkeen opiskelijan tulee osata tukea asiakas-

taan tai potilastaan pitämään yllä sosiaalisia yhteyksiä. Opiskelija auttaa asiakastaan huolehtimaan omatoimisesti ympäristön ja kodin puhtaanapidosta sekä viihtyvyydestä. (Savon ammatti- ja aikuisopisto 2006, 7.)

Opiskelijan tulee huolenpitotöissä hahmottaa kotitalouden, kestävän kehityksen ja asiakkaansa henkilökohtaiset tavoitteet. Asiakkaan henkilökohtaisiin tavoitteisiin kuuluu huolenpitotöissä opiskelijan taito osata huolehtia asiakkaansa tai potilaansa tarpeista liittyen ravitsemukseen sekä mahdolliseen erityisruokavalioon. Opiskelijan tulee huomioida terveellisen ruokavalion toteutuminen. Kotitalouden tavoitteisiin kuuluu, että opiskelija osaa hallita kotitalouden toiminnan suunnittelun sekä taloudellisuuden. Opiskelijan tulee osata valita oikeat ergonomiset työtavat, sekä perustella valitsemansa ratkaisut ja toimintatavat. Koko toiminnassa opiskelijan tulee noudattaa kestävän kehityksen periaatteita.. (Savon ammatti- ja aikuisopisto 2006,7.)

4.2 Huolenpitotyön sisältö

Huolenpitotyöhön sisältyy asiakkaiden tai potilaiden elämänhallinnan ja oma-toimisuuden tukeminen eri-ikäisten ja erilaisissa ympäristöissä olevien asiakkaiden kanssa. Tukemisessa lähihoitajan tulee huomioida asiakkaansa psyykinen ja fyysinen hyvinvointi sekä kulttuuriset tarpeet. Sosiaalisten yhteyksien ylläpitäminen sekä kodin ja ympäristön hoitaminen ovat osana huolenpitotyön sisältöä. Kotitalouden suunnitelmallisuuden, taloudellisuuden ja terveydellisyys huomioon ottaminen kuuluvat huolenpitotyöhön. Jokapäiväinen kotitalouden hoitaminen ja kotitalouteen kuuluvien ihmisten tarpeiden huomioiminen kuuluvat osaksi huolenpitotyötä. Huolenpitotyössä opiskelijan tulee ottaa huomioon asiakkaansa tai potilaansa ravitsemus sekä yleisimmät erityisruokavaliot. Huolenpitotyön sisältöön kuuluu ergonomisten työtapojen huomioiminen unohtamatta kestävän kehityksen periaatteita. (Savon ammatti- ja aikuisopisto 2006,7.)

5 KOTITALOUDENHOIDON OPETUKSEN TOTEUTTAMISTAPOJA

Kotitaloudenhoidon opetusta toteutetaan eri tavoilla ympäri Suomea. Eri tavoilla toteuttamisessa kotitaloudenhoidon opetuskokonaisuuden laatu vaihtelee ja opiskelijat ovat eriarvoisessa asemassa nimenomaan arvioinnin suhteen. Tässä työssäni esittelen Savon ammatti- ja aikuisopiston Iisalmen yksikön toteuttamismallin, Kuopion yksikön toteuttamistavan, Pieksämäen sisälähetysseuran Oppilaitoksen toteuttamistavan sekä Pohjois-Karjalan Ammattiopiston ja Pohjois-Karjalan Aikuisopiston Joensuun yksikön toteuttamistavan.

5.1 Savon ammatti- ja aikuisopisto

Työssäni olen käsitellyt Savon ammatti- ja aikuisopiston Iisalmen sekä Kuopion yksiköiden toimintamalleja. Iisalmesta työssäni on sekä näyttötutkintoihin että ammattiosaamisen näyttöihin kuuluvaa materiaalia. Kuopiosta sain tietoa siitä, miten nuorten kanssa työskennellään tänä päivänä.

5.1.1 Aikuisten näyttötutkinnot Iisalmen yksikössä

Savon ammatti- ja aikuisopistossa Iisalmen yksikössä kotitaloudenhoidosta annetaan ns. osanäyttö. Osanäytön toteuttamista varten opiskelija suunnittelee tehtäväkokonaisuuden liittyen erityisruokavalioihin. Työssään opiskelija huomioi yleisiä ravitsemuksellisia ohjeita, ikää, työn kuormittavuutta sekä erityisravitsemuksen tarvetta. Suunnitelmassaan opiskelija saa ohjaavalta opettajalta tietyn roolin, millaiselle asiakkaalle opiskelija valmistaa ruokaa. Erilaisia mahdollisuuksia on olemassa tällä hetkellä 23 (lista alapuolella). Lisäksi näyttöä suorittavalle opiskelijalle arvotaan vertaisryhmän opiskelija, joka toimii varsinaisen näytön toteutuksen aikana sekä asiakkaana näytön antajalle että näytönantajan vertaisarvioijana.

Opiskelija tekee näytöstään ennakkoon kirjallisen tietopaketin, päivän ruokailistan sekä tilauslistan, jonka hän palauttaa ohjaavalle opettajalle kahta päivää ennen varsinaista näyttöä. Käytännössä näytön toteutus tapahtuu koulussa siten, että puolet ryhmästä antaa näytön aamupäivän aikana jolloin samanaikaisesti toinen puoli ryhmästä toimii näytönantajien asiakkaina ja vertaisarvioiji-

na. Saman iltapäivän aikana opiskelijoiden roolit vaihtuvat. Ohjaava opettaja tarkistaa ennakkoon saadut tietopaketit ja korjaa mahdolliset virheet ja opettaja toimii jokaisen opiskelijan arvioijana varsinaisen näytön aikana. Jokaisen opiskelijan kanssa käydään pienimuotoinen arviointikeskustelu, jossa mukana näytönantaja, vertaisarvioija sekä ohjaava opettaja. Ohjaava opettaja arvioi opiskelijan kirjallisen tuotoksen. Alla on tehtäväkokonaisuus.

KOTITALOUDEN TEHTÄVÄ (Tällä lomakkeella arvioidaan käytännön työskentelyä)

Arvioija _____

Arvioitava _____

1. SUUNNITELMA

- **ATERIA**
- **TILAUSLISTA**

2. TYÖN TOTEUTUS

- **AINEET, VÄLINEET, AIKA**
- **YHTEISTYÖ, ERGONOMIA**

3. LOPPUTULOS - HYVÄ RUOKAVALIO

- **MONIPUOLISUUS**
- **TASAPAINOISUUS**
- **HYGIEENISYYS**
- **KOHTUUS**
- **NAUTITTAVUUS**

4. RAVITSEMUSOHJAUS

5. ARVIOINTI

Kotitaloudenhoidon koetehtävä

Suunnittele päivän ruokalista ja toteuta lounas suomalaisen ravitsemusneuvottelukunnan antamien suositusten perusteella kolmelle ruokailijalle. Huomioi iän, työn ja erityisravitsemuksen tarve

ruokavaliassa. Aterian tulee olla täysipainoinen, monipuolinen, nautittava, kohtuullinen ja taloudellinen.

Työskentelyssä tulee näkyä suunnitelmallisuus, hygieenisuus, ajankohtaisuus raaka-aineiden valinnassa sekä ergonomian ja kestävän kehityksen näkökulmat. Muista vastuusi myös ryhmänä työskentelystä ja yhteisten asioiden loppuun hoitamisesta. Valmistaudu ohjaamaan kyseistä asiakasta ravitsemuksessa ja ruokatalouden hoidossa.

Tee kirjallinen ohjaussuunnitelma, päivän ruokalista ja tilauslista kolmelle ruokailijalle lounaalle tarvittavista raaka-aineista. Palauta tehtävä kaksi päivää ennen toteuttamista opettajalle. Tehtävä toteutetaan yhden päivän aikana siten, että puolet ryhmästä antaa näytön aamupäivän aikana ja toinen puoli ryhmästä antaa näytön saman päivän iltapäivällä. Arviointi tehdään itse-, ryhmä- ja opettaja-arviointina kotitalouden arviointikriteerejä käyttäen.

Kotitaloudenhoidon koetehtävän esimerkkitapaukset:

- 1. Valmista kolmelle leikki-ikäiselle lapselle vähä-laktoosinen lounas**
- 2. Valmista lounas imettävälle äidille, jonka rauta-arvot ovat hie-man alhaiset**
- 3. Tee kolmelle ikääntyneelle diabeetikolle lounastarjottavaa**
- 4. Tee odottavalle ja ummetusta potevalle äidille päivän pääateria**
- 5. Valmista kolmelle urheilevalle nuorelle laktoositon lounas**
- 6. Toteuta lounas odottavalle äidille, jonka verenpaine on koholla**
- 7. Tee keski-ikäiselle naiselle veren rasva-arvoja alentava lounas**
- 8. Toteuta kahdeksan kuukauden ja kolmen vuoden ikäisen lap-sen lounas**
- 9. Tee kolmelle kevyttä työtä tekeväälle miehelle veren rasvoja alentava lounas**

- 10. Tee lakto - vegetaarinen lounas kolmelle keski-ikäiselle naiselle**
- 11. Tee kolmelle urheilevalle nuorelle rauta- ja kuitupitoinen lounas**
- 12. Tee kolme rakenteeltaan pehmeää ja veren rasvoja alentavaa lounasta vanhuksille.**
- 13. Toteuta ikääntynen asiakkaan ylipainoa alentava lounas**
- 14. Valmista lounas kolmelle ikääntyneelle diabeetikolle.**
- 15. Vanhukset tarvitsevat kuitu- ja proteiinipitoisen lounaan**
- 16. Toteuta nuorelle kasvisruokailijalle lounas**
- 17. Tee kolmelle ylipainoiselle miehelle (energiataso 1200 kcal/vrk) lounas**
- 18. Toteuta laktoositon lounas kolmelle naiselle**
- 19. Tee kolme rakenteeltaan pehmeää ja vähälaktoosista lounasta vanhuksille**
- 20. Kolme aikuista tarvitsee lakto-ovovegetaarisen ruokavalion**
- 21. Tee kolmelle tablettihoitoiselle diabeetikolle lounas**
- 22. Valmista odottavan äidin ja kahden leikki-ikäisen lapsen lounas**
- 23. Tee kolmelle ylipainoiselle koululaiselle kotilounas**

Arviointikriteerit:

KIITETTÄVÄ (K5)

Opiskelija osaa itsenäisesti suunnitella, hankkia elintarvikkeet ja valmistaa yleisimpien erityisruokavalioiden mukaisen lounaan tarjottavaksi. Opiskelija osaa itsenäisesti suunnitella potilasohjauksen, huomioi asiakkaan voimavarat ja sairauteen liittyvät rajoitukset.

set potilaan toimintakyvyssä. Osaa ohjata ja avustaa häntä ruokailussa ja tukee häntä omatoimisuuteen.

Huolehtii kokonaisvaltaisesti ympäristön puhtaanapidosta, viihtyisyydestä ja turvallisuudesta.

HYVÄ (H4-H3)

Opiskelija osaa suunnitella, hankkia elintarvikkeet ja valmistaa yleisimpien erityisruokavalioiden mukaisen lounaan tarjottavaksi. Opiskelija osaa suunnitella potilasohjauksen, huomioi pääosin asiakkaan voimavarat ja sairauteen liittyvät rajoitukset toimintakyvyssä. Osaa ohjata asiakasta suullisesti ja avustaa ruokailussa, mutta tarvitsee jonkin verran ohjausta. Pyrkii ohjaamaan asiakasta omatoimisuuteen.

Huolehtii ympäristön puhtaanapidosta, viihtyisyydestä ja turvallisuudesta.

TYDYTTÄVÄ (T2-T1)

Opiskelija osaa ohjattuna suunnitella, hankkia elintarvikkeet ja valmistaa ohjeita käyttäen erityisruokavalion mukaisen lounaan tarjottavaksi. Osaa suunnitella asiakasohjauksen, mutta tarvitsee paljon apua. Asiakkaan voimavarojen ja sairauden tuomien rajoitusten huomioinnissa on puutteita. Huomioi asiakkaan erityisruokavalion, ohjaamisessa ja ruokailussa avustamisessa isoja puutteita.

Opiskelija osaa ohjattuna huolehtia ympäristön puhtaanapidosta ja turvallisuudesta.

HYLÄTTY

Opiskelija ei osaa ohjattunakaan suunnitella, hankkia elintarvikkeita ja ohjata asiakasta tai ei motivoidu tehtävään. Ruoanvalmistustaidot ovat hyvin puutteelliset. Asiakkaan voimavarojen huomioiminen tai sairauden tuomien rajoitusten huomioiminen on hy-

vin puutteellista. Ei osaa huomioida erityisruokavaliota ja ohjaamisessa ja avustamisessa pahoja puutteita.

Opiskelija ei osaa ohjattunakaan huolehtia ympäristön puhtaanapidosta ja turvallisuudesta.

5.1.2 Kotitaloudenhoidonnäyttö opiskelijoiden mielestä Iisalmen yksikössä

Tein kyselyn 13 opiskelijalle kotitaloudenhoidon näytön suorittamisesta. Nämä opiskelijat suorittavat sosiaali- ja terveystieteiden perustutkintoa/valmentava koulutusohjelma. Kyselyn taustalla on tarve saada opiskelijoilta tietoa siitä, miten he kokevat kotitaloudenhoidon näyttötehtävän toteuttamisen. Kyselyssäni kysymykset keskittyvät kotitaloudenhoidon näyttötehtävän toimivuuteen. Kyselyn tein kirjallisena. Kyselyssä oli kaksi teemaa **I) Näyttötehtävän toimivuus** ja **II) Näytön arviointi**.

I. NÄYTTÖTEHTÄVÄ

1. Oliko tehtävän anto mielestäsi riittävän hyvin ohjeistettu?

Kolmestatoista opiskelijasta yhdeksän oli sitä mieltä, että ohjeistus oli riittävä, loput kolme opiskelijaa olisivat toivoneet ohjeistuksen lisäksi enemmän aikaa. Näiden kolmen mielestä tehtäväpaketti oli liian tiivis.

” Ohjeistus oli hyvä - oppimisaika liian lyhyt” (Sosiaali- ja terveystieteiden opiskelija 2006).

2. Miten näyttötehtävä mielestäsi kattoi opittavaa aihealuetta?

Yhdeksän opiskelijaa oli kyselyn mukaan sitä mieltä, että näyttötehtävä kattoi opittavaa aihealuetta hyvin sekä laaja-alaisesti ja tehtävän myötä tuli opittua eri-ikäisten erilaiset ruokavaliot. Yksi opiskelija olisi toivonut enemmän aikaa ja yhden opiskelijan mielestä näyttötehtävä kattoi suppeasti opittavaa aihealuetta ja yhden opiskelijan mielestä tehtävä kattoi jonkin verran opittavaa aihealuetta. Yksi opiskelija oli sitä mieltä että oma tehtävä jäi mieleen, toisten työt eivät.

” Oma työ jäi mieleen toisten työt vähemmälle huomiolle” (Sosiaali- ja terveystieteiden opiskelija 2006).

3. Miten arvioit ajankäyttöä?

a) suunnitelman tekemiseen

Yksitoista opiskelijaa oli sitä mieltä, että aika suunnitelman tekemiseen oli aivan liian lyhyt. Opiskelijat olisivat toivoneet ns. itsenäisen työskentelyn päivää suunnitelman tekemistä varten. Kaksi opiskelijaa oli sitä mieltä, että aikaa oli riittävästi.

”Itsenäinen päivä olisi tarpeen - aika laaja tehtävä” (Sosiaali- ja terveystieteiden opiskelija 2006).

b) käytännön työn toteutukseen

Kolmen opiskelijan mielestä käytännön työn toteuttamiseen varattu aika oli liian kiireinen ja aikataulu kireä. Kuitenkin suurin osa opiskelijoista eli kymmenen oli sitä mieltä, että käytäntöön varattu aika oli riittävä ja työt ehti tehdä hyvin. Ainoana puutteena oli se, että keittiö oli outo, joten tavaroiden etsimiseen meni ylimääräistä aikaa.

” Riittävä aika - jos tuttu keittiö”(Sosiaali- ja terveystieteiden opiskelija 2006).

4. Millainen ympäristö mielestäsi olisi paras mahdollinen tehtävän toteutukselle?

Kuusi opiskelijaa oli sitä mieltä, että tämä ympäristö oli hyvä, suorastaan loistava. Kuusi opiskelijaa olisi toivonut hieman paremmalla varustuksella olevaa opetuskeittiötä, jossa välineet olisivat olleet lähellä ja niitä olisi ollut riittävästi eikä tavaroiden etsimiseen olisi kulunut turhaa työaikaa. Yksi opiskelija olisi toivonut näytön ympäristöksi luonnollista ympäristöä ja oikeita asiakkaita.

” Kyseinen ympäristö palveli hyvin” (Sosiaali- ja terveystieteiden opiskelija 2006).

5. Mitä sisältöjä toivoisit käsiteltävän enemmän ja mitä vähemmän kurssin aikana?

Kahden opiskelijan mielestä asiaa tuli paljon ja kurssin sisältö oli kattava.

Kolmen opiskelijaa jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Suurin osa opiskelijoista eli kahdeksan olisi toivonut enemmän käytännön töissä tarvittavien erityisruokavalioiden käsittelyä. Opiskelijat olisivat toivoneet enemmän vanhusten ruokavalioon liittyviä harjoituksia.

” Vanhusten todellisia ruokavalioita enemmän” (Sosiaali- ja terveystieteiden opiskelija 2006).

II ARVIOINTI

1. Miten koit arviointitilanteen?

Seitsemän opiskelijan mielipide arvioinnista oli, että se jännitti, oli vaikeaa, stressaavaa, suorastaan hirveää. Kuuden opiskelijan mielestä arviointitilanne

oli ok, miellyttävä ja opiskelijat kokivat saavansa arvioinnissa hyvää palautetta.

” Jännitti, kun tietää että toimintaa seurataan ” (Sosiaali- ja terveysalan opiskelija 2006).

2. Mikä on mielipiteesi vertaisarvioinnista tässä tehtävässä?

Suurin osa ryhmästä eli kymmenen opiskelijaa koki vertaisarvioinnin todella vaikeaksi. Heidän mielestään opiskelukaveria on vaikea ja hankala arvioida, koska ovat toisilleen liian tuttuja. Toisaalta opiskelijoiden mielestä vertaisarviointi kokemuksena menettelee. Kolme opiskelijaa koki vertaisarvioinnin ihan mukavaksi toiminnoksi.

” Ehkä vertaisarviointi ei hyvä, hankala toista arvioida, kun on opiskelukaveri ” (Sosiaali- ja terveysalan opiskelija 2006).

3. Miten arvioit kotitalouden näyttötehtävän myötä tulleen opin palvelevan sinua varsinaisessa työelämässä?

Yhdeksän opiskelijan mielestä näyttötehtävän myötä tullut oppi tulee palvelemaan heitä työelämässä todella paljon. Neljä opiskelijaa puolestaan koki, ettei saanut paljonkaan irti tai toivoi näyttötehtävästä olevan jotakin hyötyä varsinaisessa työelämässä.

” Hyvä tietää erikoisruokavaliot; mihin asioihin tulee kiinnittää huomiota ” (Sosiaali- ja terveysalan opiskelija 2006).

4. Miten kotitalouden näyttötehtävää sinun mielestäsi voisi kehittää?

Kolmella opiskelijalla ei ollut mielipidettä näyttötehtävän kehittämisen suhteen. Yhden opiskelijan mielestä tehtävä oli hyvä näin. Muiden eli yhdeksän opiskelijan mielestä aikaa koko aihealueen oppimiseen, suunnitteluun sekä toteutukseen pitäisi olla enemmän.

” Olisi pitempi aika tehdä ruoka, niin ei tulisi kiire ” (Sosiaali- ja terveysalan opiskelija 2006).

5.1.3 Ammattiosaamisen näytöt Iisalmen yksikössä

Ammattiosaamisen näyttöjä on Iisalmissa valmisteltu jo useamman vuoden ajan opetussuunnitelman perusteisessa koulutuksessa siten, että ammattiosaamisen näytöt on suhteellisen helppo toteuttaa käytännössä syksyllä 2007. Kou-

lutusohjelmassa on käytetty hyväksi kotitalouden ja hoitotyön yhteen nivomista tehtävän annossa. Tehtävissä on annettu esimerkkitaupauksia.

Kotitalouden ja hoitotyön yhteiset harjoitukset:

Opiskelijan tavoitteet:

- ***osaa valmistaa erikoisruokavalioiden mukaista ruokaa***
- ***harjoittelee suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan potilaan / asiakkaan ruokailutilanteita***
- ***harjoittelee potilaan/asiakkaan ohjaamista ravitsemuksessa ja ruokailussa sekä harjoittelee vertaisarviointia (palautteen antaminen ja vastaanottaminen)***

Toteutus

1. ***Tehtävien antaminen etukäteen***
2. ***Toteutus tapahtuu ryhmittäin hoitotyön luokissa ja opetuskeittiössä. Ideana on, että ryhmä valmistaa pareittain esimerkkipotilaille/-asiakkaille ja itselleen lounaan opetuskeittiöllä sekä arvioi ohjauksen. Ryhmä suunnittelee ja toteuttaa ruokailutilanteen hoitotyön luokassa (ruokailutilanteen suunnittelu asiakkaan/potilaan tarpeiden mukaan ja syöttäminen). Ateriasuunnitelma (lounas kolmelle), valmistusohjeet ja tilauslistat palautetaan opettajalle kolmea päivää ennen toteuttamista. Potilaan/asiakkaan ohjaussuunnitelma tehdään kirjallisena ja jätetään luettavaksi opettajalle samoin kolmea päivää ennen toteuttamista.***

Arviointi: tehtävällä arvioidaan kotitalouden osaamista.

Hoitotyön puolelta ei anneta erillistä arvosanaa, tehtävä kuuluu hoitotyön auttamismenetelmien osuuteen.

Muutama tapausesimerkki tehtävän toteuttamiseen

1. ***Maiju Meklin on 31-vuotias kahden pienen lapsen äiti. Hänellä on rintasyöpäleikkauksesta neljäs vrk. Hänellä on ollut huono ruokahalu jo pidemmän aikaa ja hänen painonsa on pudonnut viime viikkojen aikana huolestuttavasti. Nyt sairaalassa olleensa hän ikävöi lapsiaan ja aviomiestään, ja lisäksi epävarmuus***

sairauden täydellisestä paranemisesta huolestuttaa häntä. Niinpä hänen ruokahalunsa on lähes olematon. Rouva Meklin on noudattanut lakto-vegetaarista ruokavaliota 15-vuotiaasta alkaen.

2. 52-vuotias Ville Vanhanen on sairastanut keuhkosityöpää toista vuotta. Nyt hän on terveyskeskuksen vuodeosastolla saattohoidossa. Hänen vointinsa on huonontunut huomattavasti viime päivien aikana. Hän ei pysty itse syömään eikä tekemään muutakaan, joten hänet hoidetaan vuodepotilaana. Herra Vanhasen erikoisruokavaliona on laktoositon ruoka.

3. 60-vuotias Matti Matikainen on osastolla tutkimuksissa. Varsinaista syytä vatsavaivoihin ei löytynyt mutta otettujen laboratoriotestien perusteella herra Matikaisen veren rasva-arvot ovat huolestuttavasti koholla. Hän itse on sitä mieltä, että lääkärin keksintöä ja levittää voita leivän päälle entiseen malliin. Vaimo on huolestunut miehensä vuoksi ja haluaisi ohjausta veren rasvoja alentavasta ruokavaliosta yhdessä miehensä kanssa. Herra Matikaisen ruokavaliiohjausta vaikeuttaa hänen huono kuulonsa.

4. 75-vuotiaalla Liisu Leväsellä on tablettihoitoinen diabetes. Hän on nyt joutunut terveyskeskuksen vuodeosastolle, koska veren sokeriarvot eivät pysy tasaisena. Tytär on huolissaan äitinsä tilasta, koska tämän muisti on alkanut huolestuttavasti heiketä. Tämä vaikeuttaa ruokavalion noudattamista, välillä Liisu - rouva muistaa syödä, välillä ei ja tablettien ottaminenkin on vähän niin ja näin. Tytär miettiikin yhdessä hoitohenkilökunnan kanssa miten tästä eteenpäin kun tulee äidin kotitutumisen aika.

**Arviointikriteerit (Kotitalouden ja hoitotyön yhteiset harjoitukset)
KIITETTÄVÄ (K5)**

Opiskelija osaa itsenäisesti suunnitella ja valmistaa erityisruokavalion mukaisen lounaan tarjottavaksi. Opiskelija osaa itsenäises-

ti suunnitella potilasohjauksen, huomioi potilaan voimavarat ja sairauteen liittyvät rajoitukset potilaan toimintakyvyssä. Osaa ohjata potilasta (ja omaista) suullisesti ja avustaa potilasta ruokailussa.

Osaa itsenäisesti laatia hoitosuunnitelman. Osaa nimetä ongelmat elämisen toiminnoittain ja tavoitteet ovat (pääosin) asiakaslähtöisiä. Käytössä on asialliset ja tarkoituksenmukaiset hoitotyön keinot sekä arviointisuunnitelma.

HYVÄ (H4-43)

Opiskelija osaa suunnitella ja valmistaa erityisruokavalion mukaisen lounaan tarjottavaksi. Opiskelija osaa suunnitella potilasohjauksen, huomioi pääosin potilaan voimavarat ja sairauteen liittyvät rajoitukset toimintakyvyssä. Osaa ohjata potilasta (ja omaista) suullisesti ja avustaa potilasta ruokailussa, mutta tarvitsee jonkin verran ohjausta.

Osaa pääosin itsenäisesti laatia hoitosuunnitelman. Tarvitsee vielä ajoittain ohjausta. Osaa nimetä ongelmat elämisen toiminnoittain, mutta tavoitteiden asettelussa on pieniä puutteita. Hoitotyön keinot ovat asiallisia ja arviointisuunnitelman tekemisessä voi olla pieniä puutteita. Ohjattuna onnistuu.

TYYYDYTTÄVÄ (T2-T1)

Opiskelija osaa ohjattuna suunnitella ja valmistaa erityisruokavalion mukaisen lounaan tarjottavaksi. Osaa suunnitella potilasohjauksen, mutta tarvitsee paljon apua. Potilaan voimavarojen ja sairauden tuomien rajoitusten huomioidussa on puutteita. Huomioi potilaan erityisruokavalion, ohjaamisessa ja ruokailussa avustamisessa isoja puutteita.

Hoitosuunnitelman laatiminen ei onnistu ilman ohjausta. Osa nimetä ongelmia ja asettaa tavoitteita (mutta ei asiakaslähtöisesti) ja osaa valita joitakin hoitotyön keinoja. Arviointisuunnitelmassa puutteita.

HYLÄTTY

Opiskelija ei osaa ohjattunakaan suunnitella potilasohjausta tai ei motivoitu tehtävään. Potilaan voimavarojen huomioiminen tai sairauden tuomien rajoitusten huomioiminen on hyvin puutteellista. Ei osaa huomioida erityisruokavaliota ja ohjaamisessa ja avustamisessa pahoja puutteita. Ei osaa laatia hoitosuunnitelmaa. Ei ota vastaan ohjausta.

5.1.4 Ammattiosaamisen näytöt Kuopion yksikössä

Ammattiosaamisen näyttöjen kehittäminen on tänä keväänä ammatillisissa oppilaitoksissa hyvin ajankohtainen asia. Oppilaitos tekee yhteistyötä muiden vastaavien yksiköiden kanssa kehittäessään ammattiosaamisen näyttöjä ensi syksyä varten. Kehittämisessä on mukana aktiivisesti alojen työelämän edustajat, jolloin ammattiosaamisen näytöistä saadaan parhaiten työelämää palvelevia.

Savon ammatti- ja aikuisopistossa Kuopiossa on nyt vuoden verran edetty kohti ammattiosaamisen näyttöjä siten, että opiskelijat ovat saaneet jonkin esimerkkiasiakkaan. Asiakkaalla on esimerkiksi reilusti ylipainoa. Tämän jälkeen opiskelija suunnittelee asiakkaalleen täysipainoisen ateriakokonaisuuden sekä perustelee suunnitelmansa. Ohjaava opettaja tarkastaa opiskelijan laatiman suunnitelman. Tämän jälkeen opiskelija toteuttaa ennakkoon tekemänsä suunnitelman pohjalta käytännössä ateriakokonaisuuden siten, että hän samalla ohjaa vertaisopiskelijaa, joka on hänen asiakkaansa. Tässä tehtävässä näyttöä antava opiskelija tekee ja ohjaa ja asiakkaan roolissa olija kyselee. Sama toistuu seuraavalla oppitunnilla siten, että opiskelijoiden osat vaihtuvat.

Ammattiosaamisen näyttöjen syksyn toteuttamiseen liittyvä työ on tällä hetkellä keskeneräistä. Savon ammatti- ja aikuisopisto kehittää parhaillaan yhteneväistä ammattiosaamisen näyttöjen mallia. Ohjaavat opettajat ovat Kuopiossa tehneet esityksen, että opiskelija saisi tapausesimerkkinsä jo ravitsemuksen tuntien aikana. Täten opiskelijalle jäisi tehtävän tekemiseen enemmän aikaa ja uusien asioiden oppiminen tapahtuisi syvällisemmin. Lisäksi toteutusvaiheeseen tulisi tunneille toinen opettaja, jolloin opettajan arvioinnin ja seurannan kuormittavuutta pystyttäisiin jakamaan.

5.2 Sisälähetysseuran Oppilaitos Pieksämäellä

Pieksämäellä toimivan Sisälähetysseuran Oppilaitoksessa kotitaloudenhoito on sisällytetty suurempaan tutkinnon osan kokonaisuuteen. Tutkinnon osan nimi on hoidon ja huolenpidon opintokokonaisuus. Kotitaloudenhoidosta ei ole mitään erillistä kotitaloudenhoidon näyttöä. Pieksämäellä kotitaloudenhoidolliset osaamisalueet ovat nimellä huolenpitotyön toiminnot. Huolenpitotyön toimintojen laajuus on 1.75 opintoviikkoa. Ennen kurssin aloitusta Pieksämäellä tehdään opiskelijaryhmän kanssa kartoitus siitä, missä huolenpitotöihin liittyvissä asioissa on pääpainoalue. Sen mukaan painotetaan kurssin tärkeimpiä asioita.

5.2.1 Aikuisten näyttötutkinnot Pieksämäellä

Huolenpitotyön tavoitteina on, että opiskelija tietää sekä tuntee eri-ikäisten potilaiden/asiakkaiden kodinhoidon sekä arjen jokapäiväisten toimintojen sujumisen. Opiskelija tietää, miten tukea asiakkaan osallistumista ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä. (Opetussuunnitelma, Pieksämäen sisälähetysseuran Oppilaitos, 3.)

Huolenpitotyön tavoitteena on, että opiskelija hallitsee eri-ikäisten asiakkaidensa huolenpidon erilaisissa työympäristöissä. Osana huolenpitotyöhön kuuluu sekä ympäristön että kodin puhtaanapito ja viihtyvyys. Opiskelijan tulee yhdessä asiakkaansa kanssa hoitaa kotitalouden toiminnan suunnittelu ja toteutus. Osana huolenpitotyötä on ergonomisten työtapojen noudattaminen ja

kyky perustella omat valinnat ja ratkaisut. Yhtenä hyvin tärkeänä osana huolenpitytyössä on se, että opiskelija osaa huolehtia asiakkaansa/potilaansa ravitsemuksesta sekä mahdollisesta erityisruokavaliosta. Lisäksi opiskelijan tulee osata ohjata asiakasta oikeisiin ravitsemuksellisiin valintoihin. Huolenpitytyössä opiskelijan tulee hallita kestävä kehityksen periaatteet sekä noudattaa niitä. Opiskelijan tulee osata ohjata asiakastaan oikeaan elämän hallintaan ja sen tukemiseen sekä opiskelijan tulee ohjata asiakastaan sosiaalisen ja kulttuuristen tarpeiden tyydyttämiseen. (Opetussuunnitelma, Pieksämäen sisälähetysseuran Oppilaitos, 3.)

Opetus toteutetaan lähiopetuksena, sekä yksilö- että ryhmätehtävinä. Arviointi tapahtuu huolenpitytyön toiminnoissa opettajan kurssin alussa ilmoittamien kriteerien perusteella.

Ammattiosaamisensa opiskelija osoittaa huolenpitytyöstään hoidon ja huolenpidon näytössä. Ammattiosaamisen näytön opiskelija antaa opintokokonaisuuden loppuvaiheessa. Arviointi näytöstä tehdään kansallisen ammattiosaamisen näytössä määritellyn arvioinnin kohteiden mukaisesti sekä suositeltujen kriteerien pohjalta. Alla on tehtäväkokonaisuus käsittäen näyttöpaikan sekä keston, näytön rakenteen, näytön toteutuksen sekä arvioinnin. Lisäksi on työskentelyyn liittyvä materiaali.

Hoidon ja huolenpidon – tutkinnon osan näytön toteuttaminen tapahtuu seuraavasti

Näyttöpaikat ja näytön kesto; hoidon ja huolenpidon opintokokonaisuuden näyttö toteutetaan aidossa työympäristössä joko terveyskeskuksen vuodeosastolla tai vanhainkodissa työvuorolistan mukaisissa lähihoitajan työtehtävissä. Näyttö kestää viikon.

Näytön rakenne; hoidon ja huolenpidon näyttöön kuuluu tutkinnon suorittajan perehtyminen työyksikköön ja sen toimintaan, oman toiminnan suunnittelua, työskentelyä lähihoitajan tehtävissä työyksikössä ja oman ammattitaidon arviointia.

Näytön toteutus; tutkinnon suorittaja perehtyy työyksikköön näyttöviikkoa edeltävällä viikolla ja valitsee työelämän arvioijan ohjauksessa ne asiakkaat, joita hän pääasiassa hoitaa hoidon ja huolenpidon näytön aikana. Näyttöviikon asiakkaat tulee valita niin, että tutkinnon suorittaja pääsee näyttämään hoidon ja huolenpidon tutkinnon osan ammatillisen osaamisen kaikki arvioitavat kohteet ja asiat. Tutkinnon suorittaja laatii itselleen työskentelysuunnitelmat valitsemiensa asiakkaiden hoitamiseksi (liite 1), jotka hän esittelee hyväksyttäväksi työelämän ja oppilaitoksen arvioijalle kolme päivää ennen näyttöviikon alkua.

Tutkinnon suorittaja työskentelee työyksikössä viikon ajan lähihoitajan työtehtävissä toteuttaen työskentelysuunnitelmiansa. Hoidon ja huolenpidon näytön työelämän arvioija ja työyksikön henkilökunta havainnoi tutkinnon suorittajan työskentelyä.

Työelämän arvioijan tulee keskeyttää näyttö, jos tutkinnon suorittaja vaarantaa asiakasturvallisuuden. Jos tutkinnon suorittaja on poissa näytön aikana, tulee hänen korvata poissaolot mikäli se on mahdollista tai muuten tutkinnon suorittaja joutuu uusimaan näytön. Kummassakin tapauksessa tutkinnon suorittajan tulee ottaa yhteyttä oppilaitoksen arvioijaan. Näytön keskeytyessä tutkinnon suorittajan tulee saada perustelut näytön keskeytymiselle ja ohja-

usta näytön uudelleen suorittamista varten sekä tieto siitä milloin hän voi suorittaa ko. näytön uudelleen.

Näytön arviointi; näytön arviointikeskustelu on näytön jälkeen seuraavana päivänä tai mahdollisuuksien mukaan seuraavalla viikolla, johon ottavat osaa tutkinnon suorittaja ja työelämän arvioija sekä näyttötutkintomestarikoulutuksen saanut oppilaitoksen arvioija. Näytön arviointiin osallistuu myös työnantajan edustaja, jolloin näytön arvioinnissa toteutuu kolmikanta periaate (työelämän arvioija, työnantajan edustaja ja oppilaitoksen arvioija). Työelämän arvioija, työnantajan edustaja ja oppilaitoksen arvioija päättävät arvosanasta.

Hoidon ja huolenpidon tutkinnon suorittajan ammattitaitoa ja työskentelysuunnitelmien toteutumista ja työskentelyä lähihoitajan tehtävissä arvioidaan 1.8.2001 voimaan tulleiden valtakunnallisten hoidon ja huolenpidon näyttöjen arviointikriteerien pohjalta. Näytössä pyritään arvioimaan hoidon ja huolenpidon opintokokonaisuudessa vaadittavaa ammatillista osaamista ja ammattitaitoa mahdollisimman laaja-alaisesti. Arviointiasteikko on viisiportainen K (5), H (4), H (3), T (2), T (1) ja hylätty.

Tutkinnon suorittaja arvioi itse ammattitaitoaan, työskentelysuunnitelmiansa toteutumista ja työskentelyään kirjallisesti arviointilomakkeelle, jonka hän antaa samoin kuin kirjalliset työskentelysuunnitelmansa viimeisen näyttöpäivän alkaessa näytön työelämän arvioijalle luettavaksi. Tutkinnon suorittajan itsearviointi ja työskentelysuunnitelmat ovat mukana arviointikeskustelussa ja näytön kokonaisarvosanaa muodostettaessa. Työelämän arvioija kokoaa oman kirjallisen arvioinnin perusteluineen tutkinnon suorittajan ammatillisesta osaamisesta, hänen työskentelysuunnitelmiansa toteutumisesta ja työskentelystä arviointilomakkeelle. Sekä tutkinnon suorittaja että työelämän arvioija voivat myös antaa kirjallista palautetta näytöstä niiden edelleen kehittämiseksi.

Tutkinnon suorittaja ja työelämän arvioija jättävät arviointi- ja palvelomakkeet sekä tutkinnon suorittajan työskentelysuunnitelmat oppilaitoksen arvioijalle. Tutkinnon suorittaja allekirjoittaa arviointilomakkeet, jolloin hän vahvistaa saaneensa arvosanan tiedoksi. Arviointiin tyytymätön tutkinnonsuorittaja voi 14 päivän kuluessa arvioinnista hakea suullisesti tai kirjallisesti oikaisua rehtorilta tai arvioijilta. Tähän päätökseen tyytymätön voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua 14 päivän kuluessa opetushallituksen yhteydessä toimivalta sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitajan tutkintotoimikunnalta.

Työskentelysuunnitelmien laatiminen

1. Kirjallinen työskentelysuunnitelma näyttöviikon toteuttamiseksi
Perehdy työyksikköön ja sen toiminta-ajatukseen näyttöviikkoa edeltävällä viikolla ja valitse työelämän arvioijan ohjauksessa ne asiakkaat, joita pääasiassa hoidat näyttöviikon aikana. Valitse näyttöviikon asiakkaasi niin, että pääset näyttämän valtakunnallisen ammattitaidon arviointilomakkeella mainitut kaikki arviointikohteet ja arvioitavat asiat. Laadi itsellesi kirjallinen työskentelysuunnitelma hoito ja huolenpito -näyttöviikolle toimintaasi varten ja valitse miesi asiakkaiden hoitamiseksi. Työskentelysuunnitelmassa tulee näkyä: Mitkä ovat oman toimintasi tavoitteet näytön aikana? Mitkä ovat näyttöön liittyvät keskeiset sisältöalueet? Milloin ammattin hallintaa ja ammatillista osaamista ko. työyksikössä eli näyttöpaikassa tarvitaan?

2. Kirjallinen työskentelysuunnitelma yhden asiakkaan hoitamiseksi

Valitse myös yhdessä työelämän arvioijan kanssa yksi asiakas näyttöviikon asiakkaistasi, jonka kanssa työskentelet näytön aikana ja laadi itsellesi tämän asiakkaan osalta tarkka kirjallinen työskentelysuunnitelma perusteluineen. Suunnitelmassa tulee näkyä työskentelyn tavoitteet ottaen huomioon asiakkaan tarpeet,

voimavarat ja ongelmat sekä suunnitellut työskentely- ja auttamismenetelmät arviointisuunnitelmineen. Työskentelysuunnitelmassa tulee ilmetä myös työskentely osana työryhmää ja se mitä itse aiot tehdä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Esittele molemmat kirjalliset työskentelysuunnitelmasi hyväksyttäväksi työelämän ja oppilaitoksen arvioijalle näyttöä edeltävällä viikolla kolme päivää ennen näyttöviikkoa.

Molemmat työskentelysuunnitelmasi otetaan huomioon näytön arvioinnissa. Anna ne näyttöviikon viimeisen näyttöpäivän alkaessa työelämän arvioijalle vielä luettavaksi ja tuo työskentelysuunnitelmasi mukaan arviointitilaisuuteen.

5.2.2 Ammattiosaamisen näytöt Pieksämäellä

Pieksämäen sisälähetysseuran Oppilaitoksessa ammattiosaamisen näyttöjen kehittämistyö on vasta parhaillaan käynnissä oppilaitokseen sisällä. En saanut tähän työhöni sieltä mitään materiaalia, koska oppilaitoksen edustajan mielestä materiaali ei ole vielä julkaisukelpoista.

5.3 Pohjois- Karjalan Ammattiopiston ja Pohjois-Karjalan Aikuisopiston Joensuun yksikkö

Tämä esimerkki on Pohjois-Karjalan Aikuisopistosta Joensuun yksiköstä. Joensuussa ei ole erillistä kotitaloudenhoidon näyttöä vaan opiskelijat antavat näytön kokonaisuudesta hoito ja huolenpito. Siellä toteutetaan kotitaloudenhoidon osuutta lähihoitajilla taas hieman eri tavalla kuin muissa esille tuomisani oppilaitoksissa. Siellä työskentely keskittyy paljolti teoreettisiin tehtäviin. Huolenpitotyöt toiminnot sisältävät Joensuussa kolme etätenttiä, joista yksi on kodin vaatehuoltoon liittyvä, yksi liittyy kodin puhtaanapitoon ja yksi on ns. dieettimuunnostehtävä, jossa opiskelija muuntaa opettajan antaman päivän ruokalistan käsitellyille erityisruokavalioille sopivaksi.

5.3.1 Aikuisten näyttötutkinnot Joensuussa

Joensuussa ei anneta erillistä kotitaloudenhoidon näyttöä vaan kurssin keskeiset asiat käsitellään koulussa alla olevien ohjeiden mukaisesti ja näyttö annetaan kokonaisuutena hoidosta ja huolenpidosta. Hoidon ja huolenpidon näyttö tapahtuu aidossa ympäristössä terveyskeskusten osastoilla tai pienissä yksityisissä hoitokodeissa.

Huolenpitotyön toimintojen keskeiset tavoitteet: Tutkinnon suorittaja osaa huolehtia lasten, nuorten, aikuisten ja vanhusten huolenpidosta sekä itsenäisesti että ammatillisen työryhmän jäsenenä avo- ja laitoshuollossa. Opiskelija tukee asiakkaidensa elämänhallintaa sekä ohjaa asiakkaitaan huolehtimaan omatoimisesti psyykkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnistaan. Tutkinnon suorittajan tulee tukea asiakastaan huolehtimaan kulttuuristen tarpeiden tyydyttämisestä sekä sosiaalisten yhteyksien ylläpitämisestä.

Tutkinnon suorittaja auttaa asiakastaan huolehtimaan omatoimisesti ympäristön ja kodin puhtaanapidosta ja viihtyvyydestä. Opiskelija ohjaa asiakastaan kotitalouden toiminnan suunnitteluun sekä taloudelliseen että terveelliseen kotitaloudenhoidon toteuttamiseen. Tutkinnon suorittaja noudattaa kestävästä kehityksen periaatteita ja ottaa huomioon kotitalouteen kuuluvien henkilöiden tarpeet, päivärytmin, ravitsemuksen, puhtauden ja vaatetuksen.

Tutkinnon suorittaja huolehtii asiakkaan ravitsemuksesta ja mahdollisista erityisruokavalioista ja auttaa asiakastaan huolehtimaan niistä omatoimisesti. Opiskelija hallitsee ergonomiset työtavat ja osaa perustella tekemänsä ratkaisut ja toimintatapansa.

Huolenpitotyön ydinsisällöt:

– Huolenpitotyö erilaisissa toimintaympäristöissä

- **Asiakkaan elämänhallinnan, hyvinvoinnin ja omatoimisuuden tukeminen**
- **Asiointi- ja tukipalvelujen neuvominen ja avustaminen**
- **Kotitalouden toiminnan suunnittelu ja rationalisointi yhdessä asiakkaan kanssa**
- **Kodin jätehuolto ja energian säästäminen kotitalouksissa**
- **Siivouksen tavoitteet ja siivoustyön suunnittelu sekä kotisiivouksen menetelmät, välineet ja aineet**
- **Kodin vaatehuolto**
- **Ravitsemussuositukset**
- **Laihdutusruokavalio**
- **Sydän ja verisuonitautipotilaan ruokavalio**
- **Diabeetikon ruokavalio**

Huolenpitotyön toiminnon harjoitukset

Huolenpitotyön toiminnot sisältävät Joensuussa harjoituksia sekä koulussa että etätehtävinä. Ensimmäisen tapaamisen jälkeen opiskelijat hoitavat tuntien käytännön toteutuksen siten, että jokainen opiskelija pitää saamastaan aiheesta tunnin alussa pienen esityksen ns. tietoiskun. Lisäksi opiskelija suunnittelee kyseiseen dieettiin sopivan lounasaterian, hankkii siihen sopivat raaka-aineet ja toteuttaa suunnitelmansa muutaman vertaisopiskelijansa kanssa yhteistyössä.

Koulussa opiskelijat käsittelevät seuraavat aihekokonaisuudet.

Kontaktiopetusta on 16 tuntia.

1 tapaamisella (4h) käsitellään ateriasuunnittelua yhteistyössä ohjaavan opettajan kanssa.

2 tapaamisella (4h) käsitellään laktoositon, maidoton sekä vähälaktoosinen ruokavalio ja erilaiset ruoka-aine allergiat. Käytännössä toteutetaan maidoton ruokavalio ja lisäksi kala- tomaatti-sitrushedelmä- mansikka- pähkinä- ja omena-allergikon ruokavalio. Lisäksi näillä oppitunneilla käsitellään laihduttajan ruokavalio sekä vähäsuolainen ja vähäkolesterolinen ruokavalio (1100 kcal / vrk).

3 tapaamisella (4h) käsitellään erilaiset kasvisruokavaliot. Käytännössä toteutetaan laktovegetaarinen ateria. Lisäksi opiskellaan ruokahaluttomuuteen liittyvistä vaikeuksista sekä purentavaiveuksista. Toteutetaan kihtipotilaan ruokavalio.

4 tapaamisella (4h) käsitellään ja toteutetaan sappipotilaan ruokavalio, ummetuspotilaan ruokavalio. Lisäksi käsitellään ja toteutetaan käytännössä keliakikon ruokavalio.

Ruokalistamuunnos- ja käytännön harjoituksia seuraavista aihealueista:

- Ylipainoisen sekä metabolisen oireyhtymän omaavan henkilön ruokavalio**
- Ruokahaluttomuutta, purentavaiveuksia ja ummetusta omaavan henkilön ruokavalio.**
- Sappipotilaan, kasvissyöjän ja keliakikon ruokavalio**
- Maidoton, laktoositon ja vähälaktoosinen ruokavalio sekä ruoka-aineallergiat**
- Keittiön puhtaanapitoa**
- Hygieniapassiopintoja**

Arviointi: Joensuussa kotitaloudenhoito opetetaan hyvin koulumuotoisesti ja kotitaloudenhoito arvioidaan itsearviointina, vertaisarviointina ja ohjaavan opettajan arviointina.

Kotitaloudenhoidosta ohjaava opettaja tekee numeroarvioinnin keittiötoiminnasta, suullisesta esityksestä sekä etätehtävistä. Annetuista tehtävien arvostuksista ohjaava opettaja laskee keskiarvon. Kokonaisarviointi pohjautuu hoidon ja huolenpidon yleisiin arviointikriteereihin.

Kotitaloudenhoidon osiossa vaadittavat osat tulee opiskelijalla olla suoritettuina, ennen kuin hän antaa näytön hoidosta ja huolenpidosta. Hoidon ja huolenpidon näyttö toteutetaan Joensuussa pääsääntöisesti terveyskeskusten vuodeosastoilla, mutta se on mahdollista näyttää myös pienessä yksityisessä hoitokodissa.

Hoidon ja huolenpidon näytössä opiskelijan ammattitaitoa ja työskentelysuunnitelmien toteutumista ja työskentelyä lähihoitajan tehtävissä arvioidaan 1.8.2001 voimaan tulleiden valtakunnallisten hoidon ja huolenpidon näyttöjen arviointikriteerien pohjalta. Näytössä pyritään arvioimaan hoidon ja huolenpidon opintokokonaisuudessa vaadittavaa ammatillista osaamista ja ammattitaitoa mahdollisimman laaja-alaisesti. Arviointiasteikko on viisiportainen K (5), H (4), H (3), T (2), T (1) ja hylätty.

5.3.2 Ammattiosaamisen näytöt Joensuussa

Ammattiosaamisen näyttöjen kehittäminen Pohjois-Karjalan Ammattiopistossa Joensuussa on työn alla tällä hetkellä. Syksyn 2007 aikana Pohjois-Karjalan Ammattiopisto Joensuussa alkaa toteuttaa ammattiosaamisen näyttöjä käytännössä uusien suunnitelmien pohjalta. Tällä hetkellä heillä ei ollut materiaalia, mitä olisi voinut hyödyntää.

6 KOTITALOUDENHOIDON NÄYTTÖKÄYTÄNNÖT

Olen tässä kehittämistyössäni kartoittanut niitä tapoja, miten kotitaloudenhoidon näyttöjä lähihoitajilla tänä päivänä toteutetaan. Joissakin oppilaitoksissa kotitaloudenhoidosta annetaan erillinen ns. osanäyttö, jonka arviointi liitetään osaksi suurempaa kokonaisuutta hoito- ja huolenpito. Toisissa oppilaitoksissa kotitaloudenhoidosta ei ole mitään erillistä näyttöä, vaan opiskelija osoittaa ammattitaitonsa kotitaloudenhoidosta osana suurempaa näyttöä eli hoitoa ja huolenpitoa.

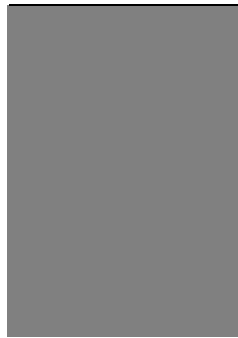
6.1 Aikuisten näyttötutkinnot

Kartoittamissani malleissa aikuisten näyttötutkintoja toteutetaan eri tavoin. Savon ammatti- ja aikuisopiston mallissa Iisalmessa kotitaloudenhoidon osioon on paneuduttu todella hyvin ja kotitaloudenhoidosta opiskelijat antavat

oman erillisen näyttönsä, joka liitetään suurempaan kokonaisuuteen hoidosta ja huolenpidosta. Hoidon ja huolenpidon näyttö Iisalmessa annetaan aidossa ympäristössä esimerkiksi terveyskeskusten vuodeosastoilla, jolloin arvioidaan lähihoitajaksi valmistuvan ammattitaitoa. Pieksämäellä ja Joensuussa kotitaloudenhoidosta ei anneta erillistä näyttöä, vaan kotitaloudenhoidon osaamisen opiskelija osoittaa hoidon ja huolenpidon näytössä. Taulukossa 1 tuon esille miten aikuisten näyttötutkintoa toteutetaan tällä hetkellä.

TAULUKKO 1. Lähihoitajien näytön toteutus

	Tehtävän sisältö	Ympäristö	Arviointi
Iisalmi – erillisenä osanäyttönä	– monipuolinen – ohjaussuunnitelma ja käytännön toteutus	– koulussa	– itsearviointi – vertaisarviointi – ohjaava opettaja – pohjautuu kotitalouden arviointikriteereihin
Opiskelijat – erillisenä osanäyttönä	– laaja-alainen ja kattava – enemmän käytännön töitä	– kouluympäristö palveli hyvin	– vertaisarviointi vaikea, toisaalta mielenkiintoinen
Pieksämäki – hoidon- ja huolenpidon näyttönä	– kartoitus sisällöistä ennen kurssin alkamista – huolenpito-työn toiminnot – lähiopetus, yksilö- ja ryhmätehtäviä	– aidossa työelämän tarjoamassa ympäristössä	– huolenpito työn toiminnoissa arviointi ohjaavan opettajan antamien kriteerien pohjalta – hoidon ja huolenpidon näyttö arvioidaan valtakunnallisten hoidon ja huolenpidon näytön kriteerien pohjalta
Joensuu – hoidon- ja huolenpidon näyttönä	– opiskelu koulumuotoista – etätehtäviä – ryhmätyöt	– aidossa ympäristössä terveyskeskuksissa tai pienissä hoitokodeissa	– kotitaloudenhoito arvioidaan itsearviointina, vertaisarviointina sekä ohjaavan opettajan

arviointina

– hoidon ja huolenpidon näyttö arvioidaan valtakunnallisten hoidon ja huolenpidon näytön kriteerien pohjalta

6.2 Ammattiosaamisen näytöt

Ammattiosaamisen näyttöjen tulo perustustutkintoihin on aktivoanut organisaatiot kehittämään yhteneviä käytäntöjä koko kuntayhtymien sisälle. Tämä yhtenäistäminen takaa tasaista laatua näyttöihin sekä demokraattisen näkökulman opiskelijalle. Näin saadaan yhdenmukainen suunnittelu, toteutus sekä arviointi aikaan. Suomessa on tällä hetkellä suuria kuntayhtymiä ja samoissa organisaatioissakin näyttöjen antaminen tapahtuu hyvin vaihtelevasti.

Taulukossa 2 tuon esille tämän hetken tilanteen siitä miten ammattiosaamisen näyttöihin liittyvää opetusmateriaalia on olemassa ja miten ammattiosaamisen näyttöihin liittyvää työtä oppilaitoksissa on tehty. Mukana tässä kehittämissäni oli Iisalmen, Kuopion, Pieksämäen ja Joensuun oppilaitokset. Kartoittamissani yksiköissä Iisalmessa on tehty kehittämistyötä jo pitkään, Kuopiossa vuoden verran. Pieksämäellä ja Joensuussa ammattiosaamisen näyttöjen kehittäminen on alkuvaiheessa.

TAULUKKO 2. Ammattiosaamisen näyttöjen toteutuminen lähihoitajilla

IISALMI	Ammattiosaamisen näyttöihin on valmistauduttu jo lähes kymmenen vuoden ajan rakentamalla tehtäväkokonaisuuksia. Tehtävissä on hyödynnetty kotitalouden hoidon ja hoitotyön yhteistyötä.
KUOPIO	Kehittäminen on käynnissä yhteistyössä muiden saman kuntayhtymän yksiköiden kanssa. Vuoden ajan on tehtävässä hyödynnetty esimerkkiasiakasta.
PIEKSÄMÄKI	Kehittämissäni on käynnissä parhaillaan. Tällä het-

	kellä ei julkaisukelpoista materiaalia.
JOENSUU	Kehittämistyö on käynnissä, jonka myötä ammattiosaamisen näytöt otetaan syksyllä käyttöön.

6.3. Hyvä toimintamalli

Paras toteuttamismalli tapahtuisi kotitaloudenhoidon osaamisesta mielestäni aidossa työympäristössä. Kotitaloudenhoito on tärkeä osaamisalue lähihoitajan työssä tänä päivänä. Yhä enemmän meillä on pieniä yksityisiä hoitokoteja, joissa lähihoitaja joutuu arkipäiväisessä työssään kohtaamaan erikoisruokavaliota hyvin laaja-alaisesti. Kotitalouden hoidon kurssin sisällön tulisi olla sellainen, joka palvelisi opiskelijaa parhaiten työelämässä. Kotitaloudenhoidossa tulisi olla paljon käytännön työskentelyä, jotta opiskelijalle tulisi tutuksi kaikki mahdollinen, mitä kotitalouden hoidossa tulee tänä päivänä hallita. Kotitaloudenhoidon näyttöjen arvioinnissa tulee ottaa huomioon valtakunnallisissa perusteissa esitetyt ammattitaitovaatimukset, mutta lisäksi erilliset kotitaloudenhoidon arviointikriteerit.

7 POHDINTAA

Suomalainen näyttötutkintojärjestelmä on peräisin vuodelta 1994, jolloin säädettiin ammattitutkintolaki. Tähän lain säätämiseen vaikutti ammatillisen aikuiskoulutuksen epätasainen laatu sekä koulutuksen ja työelämän kohtaamattomuus. Maassamme toteutetaan tänä päivänä kahdenlaista ammatillista koulutusta. Toinen pohjautuu opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen koulutukseen ja toinen on aikuisten näyttötutkinnot. Aikuisten näyttötutkintoja on siis toteutettu jo varsin pitkään, mutta ammattiosaamisen näytöt ovat vasta tulossa käytännön tasolle vuoden 2007 aikana. Näillä kahdella koulutuksella on eroja.

Omassa kehittämishankkeessani etsin vastauksia siihen, miten lähihoitajien kotitaloudenhoito osana hoitoa ja huolenpitoa on toteutettu Suomessa. Työs-

säni tutkiskelin Savon ammatti- ja aikuisopiston toimintamalleja, Pieksämäen sisälähetysseuran Oppilaitoksen toimintamallia sekä Pohjois- Karjalan Ammattiopiston ja Pohjois-Karjalan Aikuisopiston Joensuun yksikön toimintamallia. Näissä kaikissa yksiköissä kotitaloudenhoito osana hoitoa ja huolenpitoa on toteutettu eri tavoin. Savon ammatti- ja aikuisopistossa Iisalmen yksikössä opiskelijat antavat kotitaloudenhoidosta erillisen osanäytön, joka tapahtuu koulussa. Pieksämäellä ja Joensuussa kotitaloudenhoidosta ei anneta erillistä näyttöä, vaan kotitaloudenhoidon ammatillinen osaaminen näytetään suuressa kokonaisuudessa eli hoidon ja huolenpidon näytön kokonaisuudessa.

Kehittämishankkeeni ideasta kiinnostuin, kun suoritin opetusharjoitteluni Savon ammatti- ja aikuisopistossa. Teoriapohjan löytäminen työhöni oli mielestäni todella mielenkiintoista ja sain itselleni selkiytettyä työni aikana monia näyttöihin liittyviä kysymyksiä. Varsinaisen aineiston löytäminen muualta päin Suomea teetti todella paljon töitä. Oppilaitosten opettajat olivat joko liian kiireisiä tekemään kanssani yhteistyötä tai kysymässäni oppilaitoksessa ei toteutettu kyseistä sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmaa, lähihoitaja. Menetelmänä aineiston keräämisessä käytin kyselyä sekä sähköpostihaastattelua.

Työssäni sain laaja-alaisesti tietoa siitä, miten näyttö tulisi Suomessa teoriassa rakentaa sekä käytännössä toteuttaa. Kuitenkin saamani aineiston perusteella näyttöjä toteutetaan varsin eri tavoilla. Näyttöjen tasalaatuisuutta ei mielestäni ole Suomessa saavutettu, joten kehittämistä riittää.

Kun ammattiosaamisen näytöt tulevat osaksi opetussuunnitelman perusteiden mukaista koulutusta, olisi mielenkiintoista tutkia niiden tasalaatuisuutta Suomessa. Valmistelu 2007 syksyä varten on monessa oppilaitoksessa käynnissä.

Näyttötutkinnot ja ammattiosaamisen näytöt ovat tulleet meille jäädäkseen. Kuitenkin mielestäni tasalaatuisuuden sekä työelämälähtöisyyden maksimaaliseen saavuttamiseen on vielä paljon tekemätöntä työtä. Toivoisin opetushallituksen kiinnittävän yhä enemmän huomiota kentällä tehtävään työhön ja siten motivoida koulujen opettajat tekemään hyvää ja arvokasta työtä koko näyttö-

järjestelmän kehittämiseksi. Näin meille saataisiin yhä toimivampi ja ennen kaikkea yhä parempi työelämää palveleva koulutusjärjestelmä.

LÄHTEET

Julkaistut lähteet

Ammattiosaamisen näytöt käyttöön. Opetushallitus 2006. Luettu 31.1.2006.
www.edu.fi/julkaisut/nayttöopas.pdf

Aikuisiällä lähihoitajaksi. Aikuisten näyttötutkintoon valmistava koulutus. Luettu 6.11.2006.
[Http://www.vao.fi](http://www.vao.fi)

Kansallinen ammattiosaamisen näyttöaineisto. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto. Opetushallitus 2005. Luettu 9.11.2006.
[Http://www.oph.fi/ops](http://www.oph.fi/ops)

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Siven, T. & Välimäki, P. 2005. Opi ammattiin. Werner Söderström osakeyhtiö. Helsinki.

Näyttötutkinnot 1.1..2005. Työelämän tutkinnot 1/2005. Opetushallitus 2005. Hakapaino Oy. Helsinki.

Näyttötutkintojen kehittämiskoulutuksen vaikuttavuus Pohjois-Suomessa.2004. Jarmo Salo. Luettu 30.12.2006.
[Http://acta.uta.fi](http://acta.uta.fi).

Opetushallitus. Aikuiskoulutusopas 2006. Näyttötutkinnot. Luettu 6.11.2006.
[Http://www.oph.fi/koulutusoppaat/aikopas/html/nayttotutkinnot.html](http://www.oph.fi/koulutusoppaat/aikopas/html/nayttotutkinnot.html)

Pieksämäen sisälähetysseura. Opetussuunnitelma.

Savon ammatti - ja aikuisopisto. Opetussuunnitelma 2006. Työelämäpalvelut. Iisalmi.

Savon ammatti – ja aikuisopisto. Sosiaali- ja terveysala. Opetussuunnitelman yhteenveto. Lähihoitajan tutkintoon valmistava koulutus. Työelämäpalvelut. Iisalmi.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto. Lähihoitaja. Luettu 8.11.2006.
[Http://www.lai.fi](http://www.lai.fi)

Työssäoppiminen. Koulutuspaketti työpaikkaohjaajille. luettu 31.1.2007.
[Http:// www.kuntoutussaatio.fi](http://www.kuntoutussaatio.fi)

Turpeinen, R. 1998.Ammattitaito ja sen arviointi näyttökokeissa. Työelämän tutkinnot 4/1998. Hakapaino Oy. Helsinki

LIITE

Liite 1. Haastattelukysymykset

KOTITALOUDENHOIDON NÄYTTÖTEHTÄVÄN TOIMIVUUS

I. NÄYTTÖTEHTÄVÄ

1. Oliko tehtävän anto mielestäsi riittävän hyvin ohjeistettu?

2. Miten näyttötehtävä mielestäsi kattoi opittavaa aihealuetta?

3. Miten arvioit ajankäyttöä?

a) suunnitelman tekemiseen

b) käytännön työn toteutukseen

4. Millainen ympäristö mielestäsi olisi paras mahdollinen tehtävän toteutukselle?

5. Mitä sisältöjä toivoisit käsiteltävän enemmän ja mitä vähemmän kurssin aikana?

II. ARVIOINTI

1. Miten koit arviointitilanteen?

2. Mikä on mielipiteesi vertaisarvioinnista tässä tehtävässä?

3. Miten arvioit kotitalouden näyttötehtävän myötä tulleen opin palvelevan sinua varsinaisessa työelämässä?

4. Miten kotitalouden näyttötehtävää sinun mielestäsi voisi kehittää?
